

Fylkesmannen i
NORDLAND

- vinner til Nordlands beste

Forvaltningsplan for Jan Mayen naturreservat

Høringsdokument

Miljøvernavdelinga

Foto:

Forsidebilde: Beerenberg. Foto: Jan-Petter Huberth Hansen, Miljødirektoratet

Andre foto: Side 11 og 13: Astrid Lyså

Forord

Gjennom Arktisk Råds arbeid med å etablere nettverk av naturvernområder i Arktis (CPAN) pekte Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) i 1994 på at blant annet Jan Mayen burde inkluderes i dette arbeidet. På bakgrunn av dette ga Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) Direktoratet for naturforvaltning i 2002 oppdrag å lage en utredning av verneverdiene og behovet for vern på Jan Mayen. Utredningen ble ferdigstilt høsten 2002, og i perioden 2004-2010 ble en formell verneplanprosess gjennomført. 19.11.2010 ble Jan Mayen naturreservat opprettet av Kongen i Statsråd. Underveis i verneplanprosessen ble det gjort store tilpasninger for drift av stasjonen, fiskeri og muligheter for eventuell fremtidig petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Jan Mayen.

Fylkesmannen i Nordland er miljøvernmyndighet for Jan Mayen, og forvalter også verneforskriften for Jan Mayen naturreservat, jf delegering fra Klima- og miljødepartementet av 22.10.2015. Verneforskriftens § 7 sier at det skal utarbeides en forvaltningsplan med blant annet retningslinjer for gjennomføring av tiltak for å fremme formålet med fredningen.

Fylkesmannen i Nordland meldte i januar 2014 oppstart på arbeidet med å utarbeide forvaltningsplan for Jan Mayen naturreservat. På bakgrunn av innspill er det utarbeidet et utkast til forvaltningsplan som er presentert for Samarbeidsrådet for Miljø på Jan Mayen (SUM) og deretter sendt Miljødirektoratet for faglig gjennomgang.

Utkast til forvaltningsplan sendes med dette på høring til berørte aktører. Frist for å komme med innspill er 15.05.2016. Etter høringen vil det utarbeides en endelig forvaltningsplan som diskuteres med SUM før den sendes Miljødirektoratet for endelig godkjenning.

Bodø, 03.03.2016.

Roar Høgsæt

Fylkesmiljøvernssjef, Fylkesmannen i Nordland

Forord.....	2
Innhold.....	3
Sammendrag.....	4
1 Innledning.....	5
1.1 Historie	5
1.2 Eiendomsforhold og forvaltning.....	6
1.3 Verneplanprosessen	7
1.4 Hensikten med forvaltningsplanen	8
2 Beskrivelse av Jan Mayen naturreservat	10
2.1 Avgrensing, forvaltningsmyndighet og verneformål	10
2.2 Verneverdier	10
2.2.1 Geologi og landskap	10
2.2.2 Økologi og biologisk mangfold.....	14
2.2.3 Planteliv	16
2.2.4 Dyreliv	16
2.2.5 Kulturminner.....	18
2.3 Trusler mot verneverdiene	19
3 Forvaltning av Jan Mayen naturreservat.....	21
3.1 Forhold til andre planer og prosesser.....	21
3.1.1 Forvaltningsplan for Norskehavet.....	21
3.1.2 Åpningsprosessen for petroleumsaktivitet	22
3.1.3 Vanddirektivet	22
3.1.4 OSPAR-konvensjonen	22
3.2 Brukerinteresser.....	22
3.2.1 Bruk av naturressurser, bygninger og anlegg	23
3.2.2 Veier, kjørespor og motorferdsel	27
3.2.3 Friluftsliv, ferdsel og turisme.....	31
3.2.4 Fiskeri, fangst og sjøfart.....	34
3.2.5 Petroleumsvirksomhet.....	36
3.2.6 Forskning, kartlegging og overvåkning	38
3.2.7 Stasjonsbygget på Jan Mayen, Loran C og den meteorologiske stasjonen	40
4 Forvaltningsoppgaver	42
4.1 Oppsyn og administrasjon.....	42
4.2 Tiltak og skjøtsel	42
4.3 Informasjon	43
5 Saksbehandling	45
5.1 Lovgrunnlag og forvaltning på Jan Mayen	45
5.2 Forvaltning av verneforskriften	45
5.3 Dispensasjonssøknader	46
5.4 Oppfølging av ulovligheter – håndheving og sanksjoner	47
6 Rullering av forvaltningsplanen.....	47
7 Kilder	48
7.1 Litteratur.....	48
7.2 Lover, forskrifter og andre føringer	48
7.3 Muntlige kilder og innspill	48
8 Vedlegg.....	49

Sammendrag

Jan Mayen naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon av 19.11.2010. Det fredede området omfatter nesten hele øya samt tiliggende territorialfarvann. Unntatt fra fredningen er virksomhetsområdene rundt Olonkinbyen, den meteorologiske stasjonen og flystripa, samt et mindre område i Kvalrossbukta på vestsiden av øya.

Naturreservatet utgjør ca. 375 km² landareal og ca. 4315 km² marint areal. Formålet med fredningen er å bevare en tilnærmet uberørt arktisk øy og tilgrensende sjøområder, inkludert havbunnen, med særegent landskap, aktive vulkansystemer, spesiell flora og fauna og mange kulturminner.

Utkast til forvaltningsplan sendes nå på høring. Forvaltningsplanen består grovt sett av en innledende del, en del som beskriver naturreservatet og en lengre del om forvaltningen av naturreservatet. Den siste delen beskriver både brukerinteressene, utdypet verneforskriften og identifiserer trusler og mulige tiltak. I tillegg er saksbehandling generelt beskrevet.

I og med at forholdet til stasjonen, fiskeri og petroleumsaktivitet i stor grad er avklart, har det så langt vært få og små interessekonflikter mellom vernet og dagens bruk av området. Det har imidlertid vært en del diskusjoner rundt ilandstigningsforbudet fra båt og spesielt teltforbudet for andre enn stasjonens ansatte. Dette er utdypet i kapittel 3.

Det legges opp til at forvaltningsplanen tas opp til vurdering og eventuelt revisjon etter 10 år. Skulle det være store behov for det før den tid, vil en revisjon bli vurdert tidligere.

1 Innledning

Jan Mayen (70° 5' N til 72° N og 7° 5' V til 8° 5' V) ligger omtrent 1000 km både fra norskekysten og fra Svalbard, 500 km øst for Grønland, 550 km nordøst for Island og hever seg opp fra den undersjøiske Midtatlantiske fjellkjeden (den midtatlantiske rygg, MAR). Øya er 53 km lang og dekker 377 km². Beerenberg, 2277 m.o.h., er øyas høyeste punkt og samtidig Norges eneste større og verdens nordligste aktive vulkansystem over havnivå. Omlag 30 % av øyas areal rundt vulkanen er dekket av isbreer. Vulkanen hadde sitt siste utbrudd i 1985, men det siver fremdeles ut damp fra krateret.

Klimaet er arktisk-maritimt. Øya kan være omgitt av havis i deler av vinterhalvåret, men dette har vært sjeldent de seinere årene. Økosystemene på land er nært koblet sammen med de marine økosystemene, inkludert økosystemet i iskantsonen.

Figur 1: Oversiktskart med sentrale navn for Jan Mayen

1.1 HISTORIE

Det er grunnlag for å anta at Jan Mayen var kjent allerede i vikingtida. Øya ble (gjen)oppdaget i begynnelsen av 1600-tallet av nederlendere og engelskmenn i forbindelse med hvalfangst, og den har sitt navn fra nederlandske Jan Jacobsz Mays besøk i 1614. Det er rester av spekkokerier og hvalfangergraver på øya. En østerriksk-ungarsk forskningsekspedisjon bodde på øya gjennom det første internasjonale polarår 1882-83. Norsk overvintringsfangst ble drevet i flere sesonger, første sesong var 1906-07.

Meteorologisk institutt okkuperte på vegne av Norge i 1922 deler av Jan Mayen, og i 1926 ble hele øya okkupert. I 1929 ble Jan Mayen annektert av Norge gjennom kongelig resolusjon av 8. mai, og 27. februar 1930 ble Jan Mayen en del av kongeriket Norge, jf. § 1 i

«Lov om Jan Mayen». Det heter her at Øen Jan Mayen er en del av Kongeriket Norge, dvs. samme formulering som i Svalbardloven. Begrunnelsen ligger i å knytte disse to områder fast til riket, slik at Grunnlovens krav om *udeleligt og uafhængeligt Rige* skal gjelde. Loven sier imidlertid ikke noe om administrasjonen, bortsett fra rettsvesenet.

Den første meteorologiske stasjon ble opprettet i 1921. Siden har det vært gjort kontinuerlige meteorologiske observasjoner på Jan Mayen, med unntak av vinteren 1940-41. Ny meteorologisk stasjonen ble oppført etter andre verdenskrig. Denne var i drift til 1962, da enda en ny stasjon ble etablert i nærheten av Olonkinbyen.

Under krigen var det en norsk garnison på Midt-Jan som opprettet vaktposter og stillinger flere steder. I 1958-60 ble det i forbindelse med etablering av det tidligere militære navigasjonssystemet Loran A (senere C) oppført en ny stasjonsbygning i Olonkinbyen. I 1960 ble det anlagt ei flystripe ved Sørlaguna, hvor forsynings- og ambulansfly kan lande.

I dag sørger en besetning på i alt 18 personer for driften av den meteorologiske stasjonen, de felles fasilitetene, samt ettersyn av vitenskapelige instrumenter. Besetningen har også ansvar for drift og vedlikehold av Galileo- og Egnosinstallasjonene. Alle er bosatt i Olonkinbyen.

1.2 EIENDOMSFORHOLD OG FORVALTNING

Staten eier all grunn på Jan Mayen. Samferdselsdepartementet har i dag det overordna ansvaret for samordning av budsjettet for drift av Samfunnet Jan Mayen. Samfunnet Jan Mayen omfatter all infrastruktur på øya og personellet som driver denne.

Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for forvaltning av miljøet på Jan Mayen. Departementet har i eget delegasjonsbrev (03.06.1998) fastsatt ansvarsfordelingen mellom sine ytre etater (Miljødirektoratet, Norsk polarinstitutt og Riksantikvaren) og Fylkesmannen Nordland når det gjelder miljøvernforvaltning på og rundt Jan Mayen. Fylkesmannen i Nordland har siden 01.01.1995 hatt det praktiske ansvaret for samordning av miljøforvaltningen. Fylkesmannen i Nordland er også forvaltningsmyndighet for Jan Mayen naturreservat, jf delegering fra Klima og miljødepartementet av 22.10.2015.

Det ble i 1997 etablert et samarbeidsutvalg for miljø på Jan Mayen (SUM) hvor sentrale statlige institusjoner deltar. Ledelse og sekretariat ligger hos Fylkesmannen i Nordland. SUM skal "bidra til å sikre en best mulig koordinering og bruk av kompetanse i spørsmål som gjelder forvaltning av naturressurser og kulturminner, samt forurensning på Jan Mayen". Utvalget møtes årlig og er et sentralt forum for koordinering av miljøforvaltningen på øya. Per 2014 er disse representert i SUM:

- Fylkesmannen i Nordland (leder og sekretariat)
- Cyberforsvaret
- Meteorologisk institutt
- Miljødirektoratet
- Norsk polarinstitutt
- Samferdselsdepartementet
- Riksantikvaren
- Salten politidistrikt

Stasjonssjefen er Fylkesmannens representant på Jan Mayen og sender kvartalsvise rapporter til Fylkesmannen i Nordland og SUM. I rapportene inngår bl.a. opplysninger om natur- og kulturminnefaglige forhold, båtanløp og turister etc.

Riksantikvaren er sentral i all forvaltning av kulturminner på Jan Mayen. Innenfor Jan Mayen naturreservat er Fylkesmannen i Nordland forvaltningsmyndighet også for kulturminner, men Riksantikvaren er rådgivende myndighet og skal komme med faglige innspill til saker som gjelder kulturminner. Utenfor Jan Mayen naturreservat, det vil si et område i Kvalrossbukta og et område rundt flyplassen og Olonkinbyen, er Riksantikvaren forvaltningsmyndighet for kulturminnene.

Politimesteren i Salten er politimyndighet på øya. Begrenset politimyndighet er delegert til stasjonssjefen.

Det er i dag ingen regelmessig transport til Jan Mayen. På øya er det en flystripe som er svært værutsatt. Flystripa er definert som militær og kun åpen for forsvarets flyinger som er nødvendig for virksomheten på øya, samt redningsoppdrag. Flygningen til øya administreres av Cyberforsvaret.

Det er lagt opp til to båttransporter i året for drivstoff og store kolli som ikke kan transporteres med fly. Ettersom det ikke er noen naturlig havn på øya, losses drivstoffet ved hjelp av ledninger som strekkes fra land ut til fartøyet. Gods kan losses på to måter, enten ved at gods båten går helt inn til en provisorisk sandmolo, bygget for anledningen, eller ved omlasting til flåte i åpen sjø. Begge metoder forutsetter godt vær for at operasjonene skal kunne gjennomføres.

1.3 VERNEPLANPROSESSEN

Miljøverndepartementet ga sommeren 2004 Miljødirektoratet (da Direktoratet for naturforvaltning) i oppdrag å utarbeide et forslag til verneplan for Jan Mayen. Det ble meldt oppstart for utredning av vern på Jan Mayen 20.02.07. Det kom kun et innspill til oppstartsmeldingen. Det ble gjennomført befaringer i oktober 2006 og juni 2007. På bakgrunn av befaringer og møter med Vervarslinga for Nord-Norge, Forsvarets logistikkorganisasjon, Fiskeridirektoratet, Oljedirektoratet og Samarbeidsutvalget for Miljø - Jan Mayen (SUM) utarbeidet Miljødirektoratet forslag til verneplan for Jan Mayen naturreservat. Forslaget ble forelagt Det Interdepartementale Polarutvalg i 2007 før Miljødirektoratet sendte det på offentlig høring i perioden 30.11.07-01.02.08.

Høringen viste at det var få interessenmotsetninger knyttet til verneforslaget. Blant annet:

- var forholdet til eventuell fremtidig aktivitet knyttet til leting etter/eventuell produksjon av olje/gass i havområdene avklart i nært samarbeid mellom Miljødirektoratet og Oljedirektoratet
- berører ikke vernet pågående fiskeri- og fangstaktivitet rundt Jan Mayen. Uttak av marine, villlevende ressurser som ble kommersielt fangstet i havområdene rundt Jan Mayen vil reguleres av regler gitt av Fiskeri- og kystdepartementet (nå Nærings- og fiskeridepartementet) også etter vernevedtaket.
- var vernet ikke til hinder for skipsfart, og det vil ikke begrense ferdsel til sjøs ut over det som følger av at ilandsetting av personer fra båt kun vil være tillatt i virksomhetsområdene som ikke omfattes av naturreservatet. Vernet berører ikke tilgangen til virksomhetsområdene fra sjøsiden.
- var hensynet til meteorologisk virksomhet, behovet for navigasjonshjelpemidler og romrelatert bakkeinfrastruktur ivaretatt gjennom avgrensning av verneområdet og dispensasjonsbestemmelser.

En høringspart var kritisk til at cruisebåter kun får ilandsette passasjerer to steder på øya, dvs virksomhetsområdene. Det ble derfor av hensyn til miljø og sikkerhet foreslått at stasjonssjefen gis myndighet til å gi tillatelse til ilandstigning innenfor naturreservatet i særlige tilfeller.

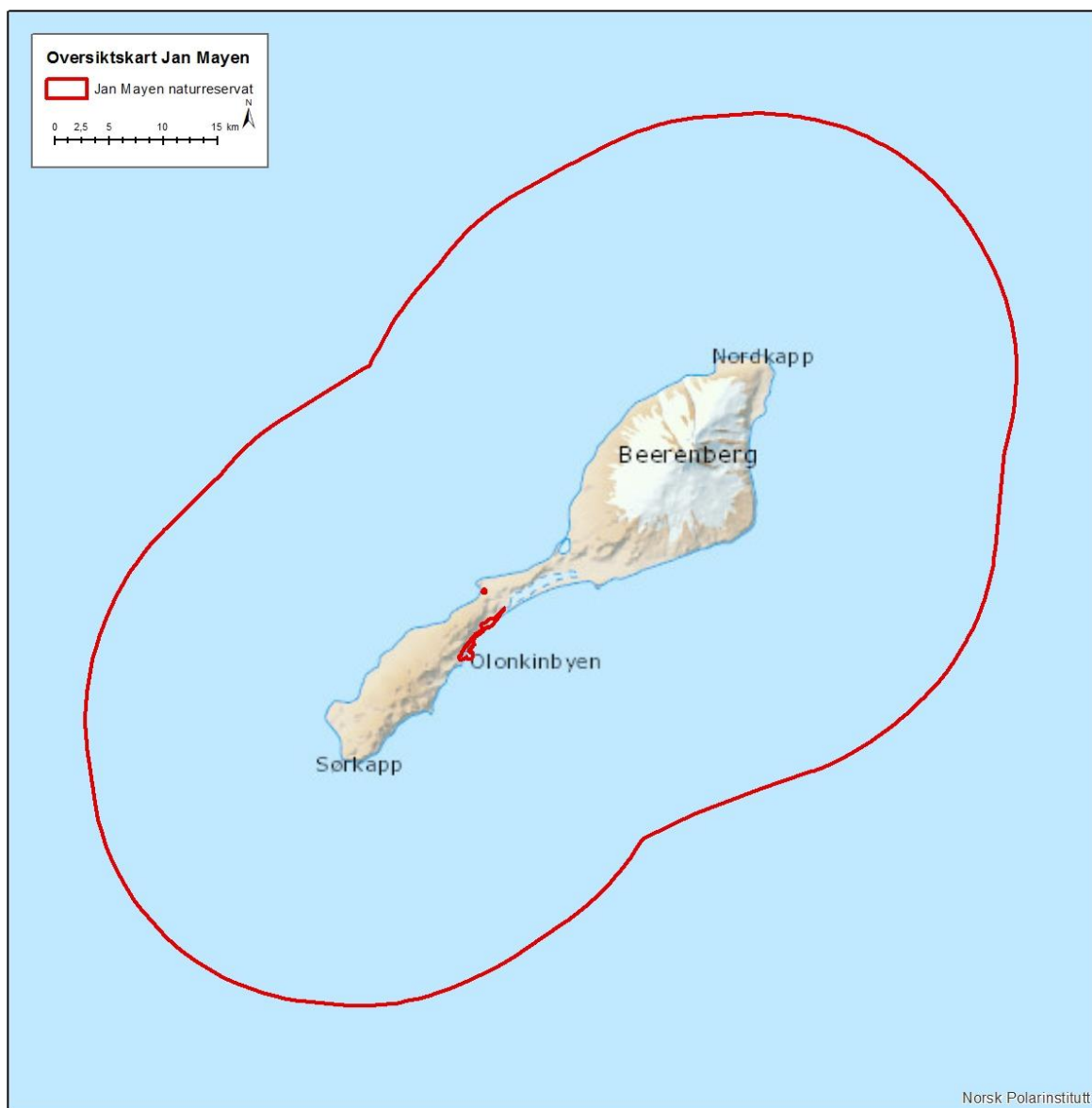
Etter noen presiseringer og små endringer i verneforskriften når det gjelder regulering av fiske og fangst i sjøområdene, unntak og dispensasjoner, innførsel og utsetting av levende arter av vill flora og fauna samt stasjonssjefens anledning til å gi tillatelse til ilandsetting innenfor naturreservatet i spesielle tilfeller ble Jan Mayen naturreservat opprettet ved Kgl. res. av 19.11.10.

1.4 HENSIKTEN MED FORVALTNINGSPLANEN

Forvaltningsplanen gjelder kun for Jan Mayen naturreservat, og ikke virksomhetsområdene. Avgrensning av virksomhetsområdene er vist i Figur 2 og i verneforskriftens vedlegg 1. Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for å ivareta og fremme verneformålet. Planen skal sikre forutsigbarhet og en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer for bruk, informasjon m.m.

Forvaltningsplanen er hjemlet i fredningsforskriften for Jan Mayen naturreservat, § 7. Fredningsforskriften er juridisk bindende, mens forvaltningsplanen er retningsgivende for forvaltningsmyndighetens praktisering av forskriften og gjennomføring av praktiske tiltak i naturreservatet.

Forvaltningsplanen skal tas opp til vurdering og evt. revisjon hvert 10. år.

Figur 2 viser avgrensingen av Jan Mayen naturreservat og virksomhetsområdene rundt Olonkinbyen/flyplassen og Kvalrossbukta.

2 Beskrivelse av Jan Mayen naturreservat

2.1 AVGRENSING, FORVALTNINGSMYNDIGHET OG VERNEFORMÅL

Jan Mayen naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon av 19.11.10. Det fredede området omfatter

- hele øya, med unntak av et virksomhetsområde på østsiden av øya (Olonkinbyen, den meteorologiske stasjonen og flystripen), samt et mindre område i Kvalrossbukta på vestsiden av øya
- tilliggende territorialfarvann med unntak av et marint areal i og 500 meter utenfor Båtvika.

Naturreservatet utgjør ca. 375 km² landareal og ca. 4315 km² marint areal. Formålet med fredningen er å bevare en tilnærmet uberørt arktisk øy og tilgrensende sjøområder, inkludert havbunnen, med særegent landskap, aktive vulkansystemer, spesiell flora og fauna og mange kulturminner, herunder spesielt sikre;

- øyas storslette og unike landskap
- øyas egenartede vulkanske bergarter og landformer
- øya som et meget viktig leveområde for sjøfugl
- den nære sammenhengen mellom livet i havet og på land
- den særegne økologien som utvikles på isolerte øyer
- det historiske perspektivet som kulturminner fra alle hovedepokene i Jan Mayens historie representerer
- øya og tilliggende marint areal som et referanseområde for forskning.

Fylkesmannen i Nordland forvalter Jan Mayen naturreservat.

2.2 VERNEVERDIER

Mye av den arktiske naturen er sårbar, noe som også gjelder Jan Mayen og naturreservatet her. Det finnes en rekke store og små fuglefjell spredt over hele øya, og disse er (relativt) godt kjent. Videre begynner en å få et bilde over de kvartærgeologiske verdiene. Kulturminnene er også godt kjent. Andre verneverdier, som for eksempel naturtyper, botanikk, evertebrater, er dårlig kartlagt. Det bør være et mål om at disse verneverdiene kartlegges bedre i løpet av perioden forvaltningsplanen gjelder. Også det marine miljøet som for eksempel korallrev bør kartlegges bedre.

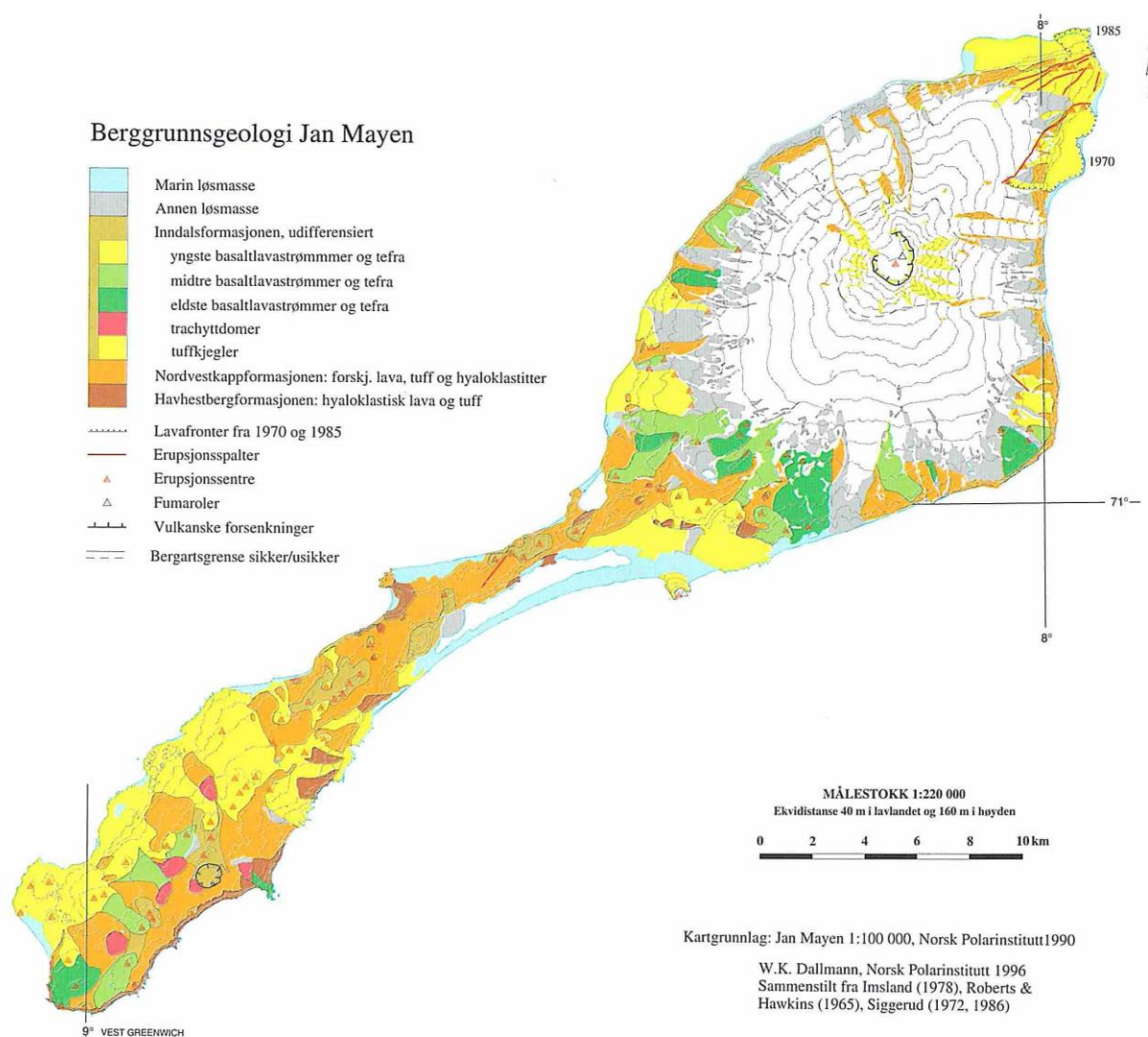
2.2.1 Geologi og landskap

Jan Mayen er en oversjøisk del av den langstrakte, stort sett undersjøiske, vulkanske fjellkjeden som utgjør den Midt-Atlantiske ryggen. Dannelsen av øyas sokkel startet under åpningen av Norske – Grønlandshavet for 40 millioner år siden. Selve øya er mye yngre, trolig knapt en halv million år gammel.

Landskapet på øya er preget av dens vulkanske opprinnelse. På Nord-Jan ligger verdens nordligste aktive vulkan over havnivå, Beerenberg, på 2277 m.o.h. På Beerenberg er det en rekke breutløpere og noen når helt ned til havnivå. Breene har gitt opphav til utpregede glasiale landformer og sedimenter på denne del av øya. Andre deler av øya har vært dekt av isbreer tidligere, men sporene er til dels gjemt eller utslettet av lavastrømmer fra yngre vulkansk aktivitet. Forløp og alder av den eldre glasiale historien på Jan Mayen er derfor usikker. Kysten rundt øya med steile klipper og rullesteinstrender, gjenspeiler i stor grad de unge bergartenes beskaffenhet og at Jan Mayen er svært stormutsatt.

Vulkanske bergarter og landformer

De eldste bergarterne på Jan Mayen finner en helt i sør og midt på øya. De består for en stor del av lava og tuffer som er avsatt under vann eller is for ca. 400.000 år siden. Over disse finnes yngre lava- og tuffbergarter som har stor utbredelse og variasjon. De fleste av disse er dannet over havnivå, og lavaen som strømmet ut fra vulkanene knyttet etter hvert en rekke småøyer sammen og formet øya omtrent slik vi kjenner den i dag. Den yngste gruppen av bergarter ble dannet for ca. 10.000 år siden og nye bergarter kan fremdeles dannes ved vulkanutbrudd. Disse bergartene består av ulike lava- og tuffbergarter i tillegg til tefra (luftbårne vulkanske avsetninger). Ved utbruddene i 1970 og 1985 ble nye bergarter og landformer dannet på Nordøst-Jan.

Figur 3: Berggrunnskart hentet fra NP Rapport Meddelelse nr. 144, 1997.

Både store og små landskapsformer på Jan Mayen er dominert av deres vulkanske opprinnelse. Mest iøynefallende er Beerenberg med sitt sentralkrater. Sprekker og domer der magmaen har kommet til overflaten er det mange av, særlig på Sør-Jan. Basaltlavastrømmer som fyller forsøkninger og følger daler i landskapet er svært utbredt. Når en beveger seg rundt i dette lavalandskapet, er det nærmest en uendelighet av flytestrukturer, renner, hulrom

og voller som vitner om hvor tyntflytende lavastrømmene var og hvordan de etter hvert størknet og ble "frosset" fast slik vi finner dem i dag.

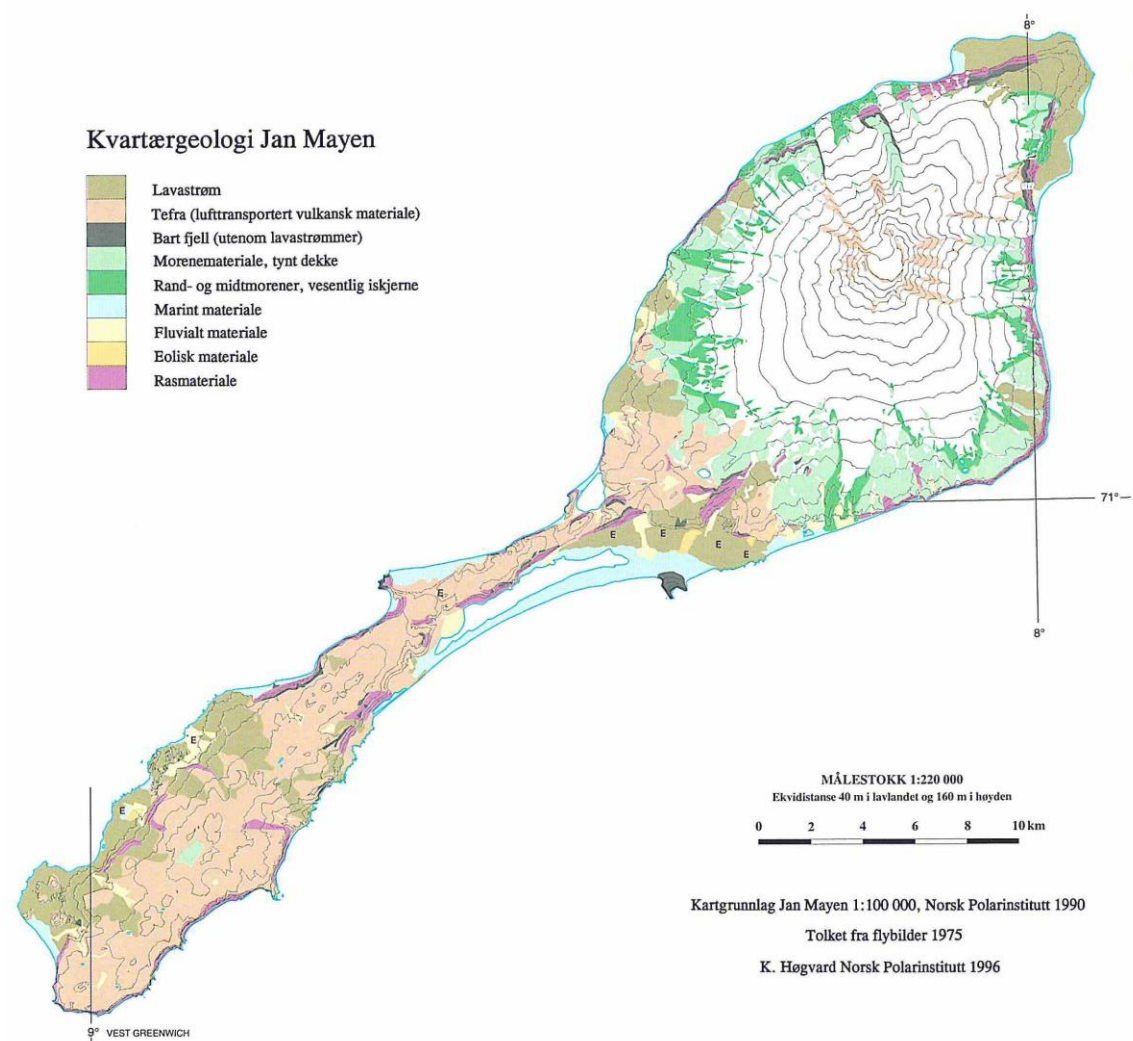
Glasiasjoner og landformer

Rundt Beerenberg er det en sammenhengende kappe av isbreer. Noen breutløpere går helt ned til havnivå, men de fleste stopper før de kommer så langt. Breene har i dag negativ massebalanse og smelter derfor tilbake, tilsynelatende raskt. Store morenerygger langt utenfor dagens brefronter vitner om adskillig større isutbredelse tidligere. I den såkalte Lille Istid, for drøyt 150 år siden, var breene mye større enn i dag. Etter dette har også breene variert i størrelse; de hadde et minimum på 1930- tallet for så å vokse, før de altså nå trekker seg tilbake igjen. Kunnskap om brevariasjoner før Lille Istid er begrenset. Trolig har det vært minst en periode med store breer en gang etter siste istid, men både alder og utbredelse er høyst usikre. Går en ennå lenger tilbake i tid, til siste istid, blir usikkerhetene enda større. Funn av morener, skuring og tillitter (forsteinede morener), både på Nord- og Sør-Jan og også nær dagens havnivå, vitner om adskillig større isdekke enn dagens. Trolig har hele øya og grunne deler av sokkelen utenfor vært dekket av is.

Bilde 1: Beerenberg med breutløperen Sørbreen i fronten. Morenelandskap og tydelige sidemorener på skråningen foran breen vitner om at isutbredelsen har vært større. Foto Astrid Lyså.

De mest dominerende glasiale landformer finnes som store morenerygger og i noen grad breelavsetninger foran dagens breer omkring Beerenberg. Utenom disse områdene er det spredte forekomster av morenemateriale, og kanskje også morenerygger i høyreliggende områder på Sør-Jan. Disse områdene er imidlertid i liten grad undersøkt med tanke på spor etter perioder med større dekning av isbreer. Enkelte daler på Sør-Jan har typisk U-profil, noe som kan være tegn på større nedisinger tidligere.

Figur 4: Kvartærgeologisk kart hentet fra NP Rapport Meddelelse nr. 144, 1997.

Kystlandskap

Store deler av kysten rundt Jan Mayen kan karakteriseres som høy og bratt klippekyst, men løsmassekysttyper finnes også både som sandstrender, erosive strandhakk og strandvoller. Sørlaguna på østsida av Midt-Jan og det lave landet som skiller den fra havet, er trolig ungt og betinget av et vulkanutbrudd i historisk tid. Nordlaguna på vestsida er øyas eneste innsjø som ikke tørker inn om sommeren. Denne er adskilt fra havet av en stor strandvoll, Bommen, som er en ca. 200 m bred og 5 m høy strandvoll. Aktiv kysterrosjon gjør dette området sårbart og nærliggende kulturminner kan være truet i framtiden. Under sterke stormer vasker havet over Bommen, en situasjon som kan tenkes å ha tiltatt ettersom det ikke lenger er sjøisdekke rundt øya. Sedimenter avsatt i innsjøen kan være viktig arkiv for å studere klima- og havnivåendringer tilbake i tid.

Bilde 2: Nordlaguna på vestsida av Jan Mayen er den eneste permanente innsjøen på øya som ikke tørker inn om sommeren. Den er adskilt fra havet av Bommen, som er en ca. 200 m bred og 5 m høy strandvoll. Foto Astrid Lyså.

Landskap i endring

Jan Mayen er et ungt og friskt landskap. Dette gjelder både lavalandskapet med sine karakteristiske former, moreneryggene med kjerner av is, den stormutsatte kysten og ikke minst de steile fjellskrentene hvor steinsprang og skred er vanlig. Øya er med sin særegne geologi og natur et enestående vitnesbyrd om det som kan karakteriseres som en kamp mellom indre og ytre krefter. De indre kreftene bygger stadig nytt land og berggrunn gjennom aktiv vulkanisme. Disse kreftene blir motarbeidet av ytre krefter i form av is, vind, vann, bølger og gravitasjon som bryter og sliper ned det nye landet som de indre kreftene bygger opp. Alt dette er med på å gi Jan Mayen geologisk rikdom med svært gode vitnesbyrd både om geologisk utvikling og de prosesser som har formet og former landskapet.

2.2.2 Økologi og biologisk mangfold

I det store havområdet mellom Island, Grønland og Norge er Jan Mayen en forutsetning for det biologiske mangfoldet av terrestriske arter i denne delen av Nord-Atlanteren. Øyas størrelse setter likevel begrensninger for omfanget av antall og utbredelse av habitater. Øyas topografi og geologi har for eksempel ikke gitt forutsetninger for å utvikle omfattende myr-økosystemer.

Jan Mayen ligger på grensa mellom kaldt temperert atlantisk boreal sone og arktisk sone. Vertikalblandingene av vannmassene som skapes av vinteravkjøling bringer opp næringsrikt vann fra større dyp. Dette gir grunnlag for en betydelig marin primærproduksjon, som kommer i tillegg til våroppblomstringen som finner sted langs iskanten som ligger nært øya.

Nøkkelområde og helhetlig økosystem

Jan Mayen-ryggen avgrenser det undersjøiske Islandsplatået mot nordøst. Nord for Jan Mayen heller havbunnen relativt bratt ned til havdyp på over 2000 m. Sokkelen rundt øya er ca 2000 km², det vil si 5-6 ganger arealet av øya (377 km²). Den isolerte posisjonen og de store havdypene utenfor sokkelen gjør at Jan Mayen representerer et helhetlig og særegent økosystem både på land og på sokkelen. Sjøfuglene og deres ekskrementer er en viktig faktor for utvikling av forholdsvis artsrik vegetasjon på enkelte områder, foruten å ha betydning for næringstilførselen til øyas eneste større permanente innsjø, Nordlaguna.

Iskantøkosystemet

Iskantsonen er den ytre delen av drivisbeltet, med forhøyet isdrift, deformering, divergens og primærproduksjon. Sonen er vanligvis begrenset til noen titalls kilometer, men det finnes lite data som sier noe definitivt om hvor langt inn i drivisen sonen strekker seg.

Iskantsonen er biologisk viktig fordi det her skjer en omrøring av det stabile øvre vannlaget, drevet av en kombinasjon av ismelting og vind. Dette fører til en relativt kortvarig men intens produksjon av planteplankton (primærproduksjon) i vannmassene ved iskanten og selve iskantsonen. Dyreplankton, fisk, sjøpattedyr og sjøfugl utnytter dette, og samles rundt iskanten.

En stor del av den biologiske produksjonen sedimenterer ut av vannsøylen og skaper grunnlag for rike samfunn av bentiske organismer i ispåvirkete områder. Også isalger, som er bundet til selve isen, vil bidra til den totale produksjonen i området. Denne blomstringen starter tidligere enn for planteplankton i vannmassene. Dermed forlenges den produktive sesongen i iskantsonen.

Iskantsonen og iskanthabitater generelt har også avgjørende betydning for det totale årlige energibudsjettet til mange arktiske endemiske arter som ismåke, ringsel, isbjørn, narhval, hvithval og grønlandshval. Flere av disse er rødlistearter både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg er disse habitatene også viktige for mange trekkende arter, som krykkje og teist. Forstyrrende påvirkning på disse habitatene kan derfor ha konsekvenser på bestandsnivå hos mange av artene.

Havis som habitat har unik status og verdi. Havisen er den plattformen hvor enkelte selarter, som grønlandssel og klappmyss, reproduserer seg og kaster unger, samtidig som det er et beskyttende habitat for arktiske hvalarter. De store konsentrasjonene av mange arter i til dels svært små arealer i iskantsonen gjør at disse artene er svært sårbare den tiden de befinner seg der. For eksempel finner vi på sensommeren 80–90 % av den globale ismåkebestanden i iskantsonen i Barentshavet.

I den siste 30-årsperioden har det vært 10 % isfrekvens rundt Jan Mayen i april, noe som vil si at det har vært is her i 10 % av alle aprildagene i perioden. Observasjoner tyder på at frekvensen har vært avtagende gjennom disse 30 årene, men per i dag er dette likevel viktige verneverdier for naturreservatet.

Biologisk mangfold

På grunn av de naturgeografiske forhold, det vil si øyas unge alder med liten diversitet av landskapstyper, ekstremt klima og den isolerte beliggenheten, er antall arter på øya Jan Mayen lavt.

Sjeldne habitater og truede arter

Med unntak av breelvene på Beerenberg, tørker de fleste vann og innsjøer som dannes på øya inn etter snøsmeltingen om sommeren. Dette gjelder også for Sørlaguna, den største av "innsjøene". Ingen av disse ferskvannssystemene er vitenskapelig undersøkt. Den eneste

større permanente innsjøen på øya er Nordlaguna (1,5 km² og ca 40 m dyp). Innsjøen er atskilt fra havet med en flere meter høy og 150-200 meter bred sandbanke, omgitt av bratte fjellsider og inneholder svakt brakkevann. Denne sandbanken, "Bommen", er blitt smalere de siste årene og sjøen slo over under vinterstormene 2001-02. Kysterosjonen kan på sikt true kulturminner og åpne for at Nordlaguna blir ei havvik da det i dag pågår aktiv erosjon i dette området.

Røyebestanden i Nordlaguna har antagelig vært isolert fra havet i mellom 1500-4000 år, og det er sannsynlig at arten har utviklet spesielle tilpasninger. Dette er imidlertid ikke undersøkt. Det er heller ikke utført grundige undersøkelser av hele økosystemet i Nordlaguna, slik at det ikke kan utelukkes at det finnes endemiske arter i dette ferskvannssystemet.

Sedimentene i Nordlaguna kan trolig gi viktig informasjon om klimautviklingen (paleoklima).

2.2.3 Planteliv

Vegetasjonen på Jan Mayen representerer som den eneste i norsk Arktis en overgangstype mellom Mellomarktisk tundrasone og Sørlig arktisk tundrasone. Den terrestre vegetasjonen representerer i så måte en unik biogeografisk kvalitet i norsk sammenheng.

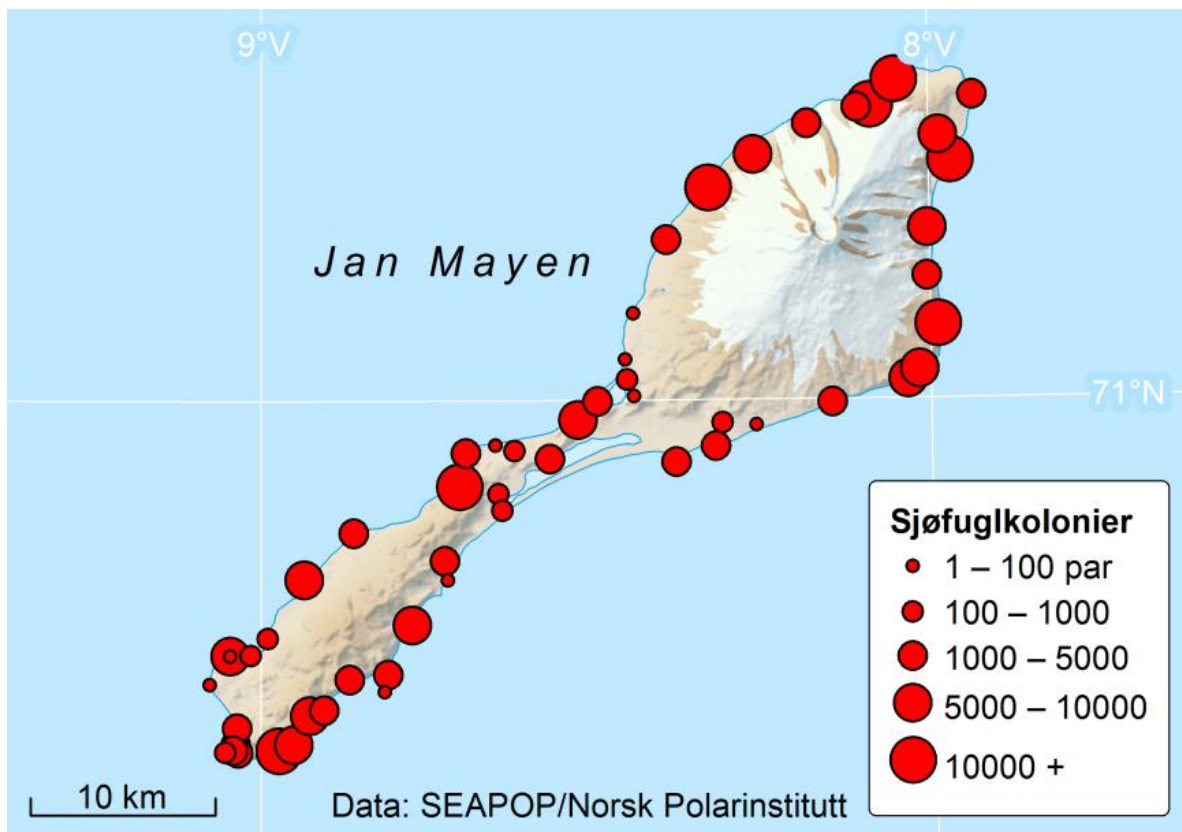
Det er ikke gjennomført helhetlige undersøkelser av vegetasjonen på øya. Det er per i dag registrert nær 70 ville karplanter, ca 180 mosearter og ca 150 lavarter. Sju av disse lavartene er endemiske for Jan Mayen. Når det gjelder sopp er det bare gjort tilfeldige innsamlinger (62 arter). Det er også beskrevet enkelte endemiske arter av moser og karplanter på Jan Mayen. Det er foreløpig identifisert/kartlagt tre områder som rommer nøkkelbiotoper for sjeldne karplanter. Det er meget sannsynlig at nye arter, også flere endemiske, vil dukke opp. I 2007 ble det for eksempel oppdaget tundravier, en ny art på øya.

2.2.4 Dyreliv

Fugl

Det er registrert vel 100 fuglearter på Jan Mayen, men bare 27 arter hekker eller er antatt å hekke regelmessig. Jan Mayen sin isolerte posisjon i et stort, produktivt havområde gjør øya til et svært viktig område for sjøfugl. Øya er et av få steder hvor samtlige seks atlantiske alkefuglarter finnes hekkende (alke, lomvi, polarlomvi, teist, alkekonge og lunde). Sjøfuglsamfunnet på Jan Mayen er variert og artsrikt, med både høy-arktiske arter som polarmåke og alkekonge, og sørlige arter som alke og lomvi. Øya har også innslag av arter som ellers forekommer fåtallig i Norge, slik som hekkende sabinemåke.

De dominerende artene antallsmessig er havhest, med en hekkebestand på i underkant av 180 000 par og polarlomvi med en bestand på i underkant av 70 000 par. Alkekongen er også tallrik, men hekkebestanden er vanskelig å taksere. Tellingene i 2010 ga i størrelsesorden 90 000 individer, noe som gjør Jan Mayen til en viktig lokalitet. De øvrige alkefuglene er relativt fåtallige sammenlignet med polarlomvi og alkekonge. Av måkene forekommer, i tillegg til polarmåke, svartbak, sildemåke, gråmåke, og krykkje. Tyvjo og storjo forekommer også relativt tallrikt. Sjøfuglkoloniene ligger langs kysten rundt hele øya. Særlig store er koloniene på nordsiden av øya. Noen arter forekommer mer spredt, og hekker på tundraen inne på øya, slik som storjo og flere av de store måkene.

Figur 5: Sjøfuglkolonier på Jan Mayen basert på registreringer utført i 2010. Kilde: SEAPOP/Norsk Polarinstitt

Sommeren 2010 gjennomførte Norsk Polarinstitt den første nyere kartlegging av sjøfuglforekomstene på Jan Mayen. I årene etter (2011-2014) har arbeidet på Jan Mayen blitt videreført som en del av SEAPOP-programmet og MOSJ (Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen). Arbeidet er i startfasen, og så langt har Norsk Polarinstitt lagt vekt på å etablere overvåking av bestandsutvikling og demografi hos havhest, lomvi og polarlomvi. Videre ble det i 2011 etablert overvåking av hekkesuksess for artene havhest, storjo, polarmåke, sildemåke, svartbak, gråmåke, lomvi og polarlomvi. Overvåkingen av voksenoverlevelse og næringsvalg ble etablert samme år, og omfatter foreløpig lomvi og polarlomvi.

Det har vært et stort kunnskapshull rundt sjøfuglenes bruk av havområdene rundt øya, inkludert trekkruiter og vinterområder. I perioden 2011 til 2014 har trekkruiter og vinterområder for lomvi og polarlomvi som hekker på øya vært kartlagt ved hjelp av lysloggere, og dette arbeidet videreføres fram mot 2018 som en del av prosjektet SEATRACK. Resultatene så langt tyder på at de to artene har noe ulike trekkruiter: polarlomvien beveger seg gradvis sørvestover mot havområdene vest for Island og videre mot sørvestkysten av Grønland og bankene utenfor Newfoundland før de på våren trekker tilbake igjen. Også lomvien trekker sørvestover fra Jan Mayen, men noe tidligere enn polarlomvien. Store deler av populasjonen holder til ved Island gjennom høsten og vinteren, mens en del trekker østover mot Bjørnøya og Finnmark. I mars begynner de å trekke mot Jan Mayen igjen.

Marine pattedyr og fisk

I områdene ved Jan Mayen lever artene klappmyss, grønlandssel, ringsel og storkobbe. Kastebestanden av klappmyss er beregnet til å være rundt 200 000 dyr. Dette er ca 25 prosent av den globale bestanden og bestanden har dermed stor nasjonal og internasjonal

verneverdi. I hårfellingsperioden kan bestanden ved Jan Mayen være enda større. Bestanden av grønlandssel ved Jan Mayen er anslått til ca 300 000 dyr. Dermed har denne også internasjonal verdi.

Bestandsstørrelsen til ringsel og storkobbe er ukjent, mens tall for bestandene av hvalartene er svært grove. Isbjørn har de siste tiårene bare unntaksvis kommet i land på Jan Mayen, og per i dag regnes den ikke lenger som en fast art på/ved Jan Mayen.

I tillegg til betydningen Jan Mayen-området har som kasteområde for sel (grønlandssel og klappmyss) og oppvekstområde for sjøfugl, er det særlig viktig å nevne loddestammen ved Island, Grønland og Jan Mayen, som har sitt oppvekstområde ved Jan Mayen. Lodde er å betrakte som en nøkkelart i de marine økosystemene rundt øya, da den er en av de viktigste fødeorganismene for en rekke predatorer.

Landpattedyr

Bestanden av fjellrev på Jan Mayen kan ved starten av forrige århundre ha vært omkring 400 dyr. I fangstsesonen 1906-07 ble det tatt 200-300 rev. Intensiv fangst i første halvdel av århundret har imidlertid bidratt til å utrydde revebestanden på øya. En død rev ble riktignok funnet i 1995, men verken spor eller dyr har vært observert i de senere årene, slik at en antar at det i dag ikke er noen fast revebestand på Jan Mayen.

Ferskvannsfaua

Som nevnt ovenfor finnes det røye i Nordlaguna, men det er ikke utført grundige undersøkelser av røyebestanden eller hele økosystemet i denne innsjøen.

2.2.5 Kulturminner

Til tross for isolasjonen og Jan Mayens størrelse finnes det en god del kulturminner fra relativt variert menneskelig virksomhet. De forskjellige periodene i øyas historie er alle representert med faste og løse kulturminner. Dette gjelder blant annet rester fra 1600-talls hvalfangst (slik som spekk-kokerianlegg og graver), tidlig 1900-talls overvintringsfangst (graver, små hytter og revefeller), sen-1800-talls og 1900-talls forskningsekspedisjoner (bygningrester og graver), de første meteorologiske stasjonene, samt anlegg fra siste verdenskrig (bygningrester, flyvrak, stillinger, mv). Kreml, den siste brakken fra anleggstiden i Olonkinbyen, ble både i 1993 og 1998 definert av Riksantikvaren som bevaringsverdig ut i fra dens lokalhistoriske verdi. Bygningen er ikke vurdert til å ha nasjonal verdi og er ikke fredet, men Riksantikvaren henstiller eier om å beholde den.

Øyas kulturminner er godt dokumentert, selv om en ikke kan se bort fra enkelte ennå uoppdagete kulturminner, slik som for eksempel eventuelle flere hvalfangergraver. Samtlige registrerte kulturminner av eldre dato inngår i naturreservatet. Dette gjelder også Camp Helene i sørvestre ende av flystripa.

Riksantikvaren har gjennom mange år lagt ned et stort arbeid med restaurering av ulike kulturminner. Det er også blitt samarbeidet med Ishavsforeningen Jan Mayen som har brukt ressurser på bevaring av Kreml i Olonkinbyen og deler av Gamle Metten. De siste årene har Riksantikvaren konsentrert sin innsats på Camp Margareth, Olsbu, Andersenhytta, Camp Helene og Polheimen. I den videre forvaltningen vil Riksantikvaren prioritere disse kulturminnene. Tilstanden er i dag bra, men det trengs stadig oppsyn og små vedlikeholdstiltak for at hyttene skal holde seg videre. Andersenhytta er i dårlig forfatning og forfall er akseptert av Riksantikvaren. Det er bygd en kopi av Andersenhytta.

I tillegg er det arbeidet en del på Gamle Mettens hovedbygning, med platelegging av taket i 2014. Hele anlegget er fredet, men særlig hovedbygningen er prioritert. Også badstuen fra

krigen, som står ved Nordlaguna, ble med unntak av innsetting av ny dør, nytt vindu og gulv restaurert i 2014. Dette prioriteres i videre planer.

De fleste rester fra hvalfangsttiden er forsvunnet. Bare noen få rester finnes fremdeles, hovedsakelig i rasskråningen ved Kvalrossbukta i tillegg til noen graver som ble flyttet for mange år siden til Hollendarhaugen. Kanoner og anker er også tatt inn til stasjonen for permanent utstilling.

2.3 TRUSLER MOT VERNEVERDIENE

Det finnes en rekke trusler mot verneverdiene innenfor Jan Mayen naturreservat. Noen er langtransporterte og utenfor kontroll for verneområdeforvaltningen, mens andre ting er knyttet til mer lokale forhold som det kan gjøres noe med. I tabellen under er det en kort oppsummering av de viktigste truslene, og om de er lokale og konkrete eller langtransporterte og mer uangripelige.

Generelt kan det sies at Jan Mayen ligger isolert og at det er lite direkte press mot verneverdiene. De ansatte på stasjonen utgjør et lite antall, og de har klare rammer for for eksempel hvor og hvordan det kan kjøres. Dette vurderes per i dag ikke å være en trussel mot verneverdiene. Det bør imidlertid følges med, og for eksempel vurderes om det må gjøres tiltak for å hindre slitasje ved populære turmål. Per i dag er det ikke noe behov for dette.

Jan Mayen har en viss belastning når det gjelder forurensing. Det er jevnlig påfyll av marint søppel langs hele strandlinjen. Videre finnes det lokale punkter med gammel forurensing, pluss langtransporterte miljøgifter. Det som kommer langveis fra har en ikke kontroll over, mens det er gjort tiltak mot gammel, lokal forurensing.

Kystverket har utarbeidet en miljørisikoanalyse som konkluderer med at det er svært liten sannsynlighet for at det skal skje store ulykker med gods- eller passasjerskip ved Jan Mayen. Dette kan imidlertid ikke avskrives, og kan potensielt ha store negative konsekvenser om det skulle skje.

Det finnes en del trusler mot verneverdiene som forvaltningen ikke har kontroll over, for eksempel klimaendringer, mangel på mat til sjøfugl i havet og spredning av fremmede marine arter. Selv om det ikke kan gjøres noe med dette innenfor naturreservatet, er det likevel viktig å være klar over de. Da dette er trusler som fører til økt press på sårbar natur, kan forvaltningsmyndigheten komme til å måtte føre en strengere dispensasjonspraksis for å minske den samlede belastningen. Terskelen for når et omsøkt tiltak «...ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig» (§ 6, femte ledd) vil også kunne endre seg som følge av klimaendringenes virkning på naturen.

Tabell 1: Oversiktstabell over truslene mot verneverdiene i Jan Mayen naturreservat.

Trussel	Verneverdi	Avstand	Tiltak (se kapittel 4.2)
Gammel søppelfylling/ PCB	Naturmiljø	Lokal/ utenfor NR	Lukking av fylling gjennomført. Tilstanden overvåkes.
Matmangel for fugl	Naturmiljø	Fjern	
Oljetankanlegg/lekkasje og oljesøl	Naturmiljø	Lokal/ utenfor NR	Anlegg oppdatert. Mulig fremtidig krav om oppsamlingsanlegg. Berører ikke naturreservatet
Forurensing fra skipstrafikk	Naturmiljø	Lokal/fjern, innenfor NR	Kystverket har utarbeidet en miljørisikoanalyse/handlingsplan
Klimaendringer	Naturmiljø	Fjern	Ikke relevant for verneområdeforvaltningen
Søppel	Naturmiljø	Fjern/lokal,	Plukking av søppel. Tilførselen fra havet

		innenfor NR	ukontrollerbar.
Erosjon/nedbryting	Kulturminner	Lokal, innenfor NR	Flytting eller utgraving på utsatte plasser.
Menneskelig påvirkning	Kulturminner Naturmiljø	Lokal/innenfor NR	Kanalisering og informasjon om behov
Innføring av fremmede arter (frø)	Naturmiljø Kulturminner	Fjern/utenfor NR	Vurdere tiltak for å hindre innføring av frø (vasking av støvler etc ved ankomst).
Spredning av fremmede marine arter, eks snøkrabbe	Naturmiljø	Fjern/utenfor NR	Ingen

3 Forvaltning av Jan Mayen naturreservat

3.1 FORHOLD TIL ANDRE PLANER OG PROSESSER

Det er utarbeidet flere andre planer som har betydning for Jan Mayen naturreservat. Disse griper delvis inn i hverandre. De viktigste planene er Forvaltningsplan for Norskehavet og Åpningsprosessen for petroleumsaktivitet. I tillegg skal EUs vanddirektiv implementeres i Norge og også på Jan Mayen. Jan Mayen er dessuten meldt inn som et område som omfattes av OSPAR-konvensjonen.

Forvaltningsplanen for Jan Mayen naturreservat er laget med utgangspunkt i verneforskriften. Forvaltningsplanen åpner ikke for aktiviteter som er forbudt gjennom verneforskriften, og forbyr heller ikke aktiviteter som er tillatt gjennom verneforskriften. Heller ikke andre forskrifter kan åpne for tiltak som er forbudt gjennom verneforskriften. Planene omtales kort i kapittel 3.1.1 til 3.1.4.

3.1.1 Forvaltningsplan for Norskehavet

Den helhetlige forvaltningsplanen for Norskehavet klargjør de overordnede rammene for eksisterende og ny aktivitet, herunder næringsutvikling, i havområdet innenfor rammen av en bærekraftig utvikling. Planen var tenkt oppdatert i 2014, men dette arbeidet er forsinket og er per februar 2016 ikke avsluttet. Regjeringen tar sikte på å oppdatere hele planen i 2025 for perioden fram mot 2040, og den skal videreføre den norske modellen for en helhetlig og integrert havmiljøforvaltning, som ble påbegynt gjennom forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Forvaltningsplanen omfatter en rekke tiltak:

- styrket beskyttelse av korallrev og andre marine naturtyper
- etablering av rammer for petroleumsaktiviteten i Norskehavet
- grunnlag for bedre sameksistens mellom fiskeri og petroleumsvirksomhet
- videreføring av arbeidet med en økosystembasert forvaltning av fiskeressursene
- fortsatt innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske
- videreføring av arbeidet med å legge skipstrafikk lenger ut fra kysten fra Røst og sørover
- sikre at miljøhensyn og hensynet til andre næringer ivaretas ved fremtidig vindkraft til havs
- sørge for kunnskapsoppbygging om bl.a. effekter av klimaendringer og havforsuring på det marine miljøet
- videreføre bunnkartleggingsprogrammet MAREANO til Norskehavet.

Forvaltningsplanen for Norskehavet er basert på kunnskap om konsekvenser av aktiviteter som kan påvirke miljøtilstanden, ressursgrunnlaget, samfunnsforhold og muligheten til å utøve annen næringsvirksomhet. Dette gjelder særlig petroleumsvirksomhet, fiskeri og skipstrafikk.

Også aktiviteter utenfor utredningsområdet er vurdert, fordi de påvirker miljøet innenfor. Klimaendringer og forsuring av havet er viktige elementer, i tillegg til aktiviteter på land, langtransportert forurensning og radioaktivitet.

I Forvaltningsplanen for Norskehavet besluttet regjeringen å igangsette en åpningsprosess for petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen, med sikte på tildeling av utvinningstillatelser. Dette er omtalt i kapittel 3.1.2.

3.1.2 Åpningsprosessen for petroleumsaktivitet

Før et område på norsk sokkel kan åpnes for petroleumsaktivitet må det i henhold til petroleumslovens § 3-1 gjennomføres en åpningsprosess. En åpningsprosess har som formål å utrede det faglige grunnlaget for Stortingets beslutning om åpning.

Åpningsprosessen består av to deler. Den ene delen er en kartlegging av geologien og dermed ressurspotensialet i området. Den andre delen er en konsekvensutredning. Hensikten med konsekvensutredningen er å fremskaffe et grunnlag for å avveie ulike interesser og forhold av betydning for anbefaling om åpning. Konsekvensutredningen var på høring i perioden oktober 2012 - januar 2013. Det foregår fremdeles ressurskartlegging i området.

3.1.3 Vanndirektivet

Nordland fylkeskommune har utarbeidet Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen som nå er på høring. Den gir en enkel og oversiktlig framstilling av hvordan vannmiljøet og vannressursene i vannregionen skal forvaltes i et langsiktig perspektiv. Planen er utarbeidet i henhold til forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften) og plan og bygningsloven (pbl). Planen skal rulleres hvert 6. år og danner grunnlag for en systematisk og helhetlig vannforvaltning.

Planen bygger på et miljøfaglig arbeid (karakterisering) som har vært ledet av Fylkesmannen i Nordland. Gjennom karakteriseringen er vannet delt inn i vannforekomster, det er fastslått hvilke vanntype vannet har, hvilke påvirkninger som er i vannforekomsten og i hvor stor disse påvirkningene er. Planen består av tre deler: planbeskrivelse, forvaltningsplan og handlingsplan. I tillegg følger det et regionalt tiltaksprogram som vedlegg.

For Jan Mayen er det ikke utarbeidet konkrete tiltak, men det er fokus på miljøgifter (hovedsakelig PCB og DDT) i røye i Nordlaguna. Dette bør overvåkes i fremtiden.

3.1.4 OSPAR-konvensjonen

OSPAR-konvensjonen er en juridisk bindende avtale som regulerer internasjonalt samarbeid om beskyttelse av det marine miljøet i det nordøstlige Atlanterhavsområdet. Norge bidrar aktivt i internasjonalt samarbeid for å overvåke og forbedre miljøsituasjonen i våre nære havområder.

Konvensjonen ble ferdigforhandlet i 1992 og arbeidet ledes av OSPAR-kommisjonen, som består av representanter for de 15 medlemslandene samt EU-kommisjonen.

Konvensjonen fra 1992 kombinerer Oslo-konvensjonen fra 1972 om dumping i sjøen og Paris-konvensjonen fra 1974 om landbaserte kilder for marin forurensing.

Klima- og miljødepartementet er forvaltningsmyndighet for OSPAR i Norge og har ansvaret for vår oppfølging av OSPAR-kommisjonen.

Miljødirektoratet representerer Norge i flere komiteer og arbeidsgrupper under konvensjonen, blant annet Offshore Industry Committee (OIC).

3.2 BRUKERINTERESSER

Fredningsforskriftens kapittel II og III regulerer hva som er tillatt og hva som er forbudt innenfor Jan Mayen naturreservat. Hele verneforskriften er gjengitt i vedlegg nr. 1. I de neste delkapitlene er verneforskriften gjennomgått og utdypet tematisk, og det er gitt retningslinjer for hvordan søknader skal behandles. § 6, andre ledd er ikke omtalt under de ulike temaene. Den sier at «*utover tiltak som nevnt i første ledd kan forvaltningsmyndigheten dispensere fra fredningsbestemmelsene i § 4, når vitenskapelige eller særlige grunner for øvrig taler for det*». Dette er i praksis likt naturmangfoldlovens § 48 som gjelder på fastlandet. Dette skal

være en sikkerhetsventil for saker som ikke er vurdert under verneplanprosessen, og er en snever dispensasjonsadgang som ikke skal brukes for å uthule verneforskriften.

Verneforskriften har enkelte hjemler som gjelder stasjonens ansatte og deres besøkende. Stasjonens ansatte er her de som er stasjonert i kortere eller lengre tid på Jan Mayen. Stasjonens besøkende defineres her som personell som er invitert av stasjonens ansatte og har ankommet Jan Mayen med forsvarets transport. Folk som ankommer Jan Mayen for egen maskin defineres her ikke som «stasjonens besøkende» selv om de måtte kjenne noen på stasjonen.

Felles for alle dispensasjonshjemlene er at tillatelse bare kan gis dersom det omsøkte tiltaket ikke strider mot fredningsbestemmelsens formål eller ikke vil påvirke verneverdiene negativt, jf. verneforskriftens § 6, femte ledd. Vedtak om tillatelse skal begrunnes, og det skal fremgå hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for miljøet, og hvilken vekt det er lagt på dette, jf. sjette ledd. Når det gis dispensasjon skal det vurderes om det skal settes vilkår som ivaretar verneverdiene, for eksempel:

- Avgrensing i tid og sted
- Begrensing i mengde og arter
- Om det er spesielle verneverdier i området som skal hensyntas, eksempelvis fuglefjell, områder med sårbar vegetasjon eller korallrev
- Presisering av at fysiske inngrep og merking i terreng skal unngås, eventuelt at området skal tilbakeføres til naturlig tilstand etter at tiltaket er gjennomført
- Understreke at aktiviteter skal skje i samsvar med stasjonssjefens retningslinjer.

3.2.1 Bruk av naturressurser, bygninger og anlegg

Status

Uttak av grus

Området ved Blåsåsen (Trongskaret) har en helt spesiell gruskvalitet, og denne brukes blant annet til dekke på flystripa. Ressursen er begrenset, og den vil trolig i løpet av de nærmeste årene være oppbrukt. For å drifte stasjonen vil det da være behov for å finne andre ressurser med tilnærmet samme kvalitet. Dette må enten hentes fra andre plasser på Jan Mayen, eventuelt transporteres med båt fra fastlandet. Det er per i dag ikke utredet hva som er den beste løsningen på dette.

Den militære flyplassen

Flyplassdrift på Jan Mayen har vært og er en forutsetning for å opprettholde logistikk og nødvendige forsyninger til samfunnet. Flyplassen er definert som en militær feltflyplass, og den har derfor ingen faste flyginger og er heller ikke åpen for sivil transport. Flystripa er svært værutsatt, og flyginger blir jevnlig avbrutt på grunn av for dårlig sikt. Selve flystripa ligger ikke innenfor naturreservatet, men innflygingslys ligger i naturreservatet.

Nye krav til sikkerhet rundt flyplassdrift har medført at Forsvaret i flere år har arbeidet med å fjerne hindringer for å redusere risiko. Det er gitt dispensasjon til modernisering av innflygingslysene. Dette arbeidet startet i 2014, og innebærer utskifting av eksisterende lys og lyssetting i noe større avstand fra rullebanen. Det er av stor betydning for den videre operative driften av feltflyplassen at innflygingslyset kan plasseres på dette stedet for å oppnå den funksjonaliteten som skal ivaretas.

EGNOS-stasjon

European Geostationary Navigation Overlay Service (EGNOS) er et europeisk, regionalt satellittbasert støttesystem for GPS og GLONASS (henholdsvis amerikansk og russisk satellittnavigasjonssystemer). Det er etablert en stasjon på Jan Mayen som er lokalisert innenfor naturreservatet. Denne er plassert i en mindre hytte, tidligere brukt til Consol-systemet, på lagunevollen ved Sørlaguna. Hytter og antenner i tilknytning ligger på Lagunevollen. Videre opplysninger rundt EGNOS-stasjonen er graderte og omtales derfor ikke her.

Galileo-stasjon

EU er i ferd med å bygge ut sitt eget felleseuropeiske satellittbaserte navigasjonssystem, Galileo. Sammen med amerikanske GPS og russiske Glonass skal Galileo gi mer presise og bredt tilgjengelige posisjonssignaler. Sommeren 2009 vedtok Stortinget at Norge skal delta i utbyggingen av Galileo, og som en del av utviklings- og testfasen i Galileo er det plassert bakkeinfrastruktur på Svalbard og på Troll-basen i Antarktis. Disse stasjonene bidrar til en bedre global ytelse av systemet. Det er behov for flere Galileo sensorstasjoner, og Jan Mayen ble ønsket som lokalitet for en slik stasjon. Denne er nå under bygging. Hytte og antenner ligger på Lagunevollen, innenfor naturreservatet. Videre opplysninger rundt Galileo-stasjonen er graderte og omtales derfor ikke her.

Seismiske målinger

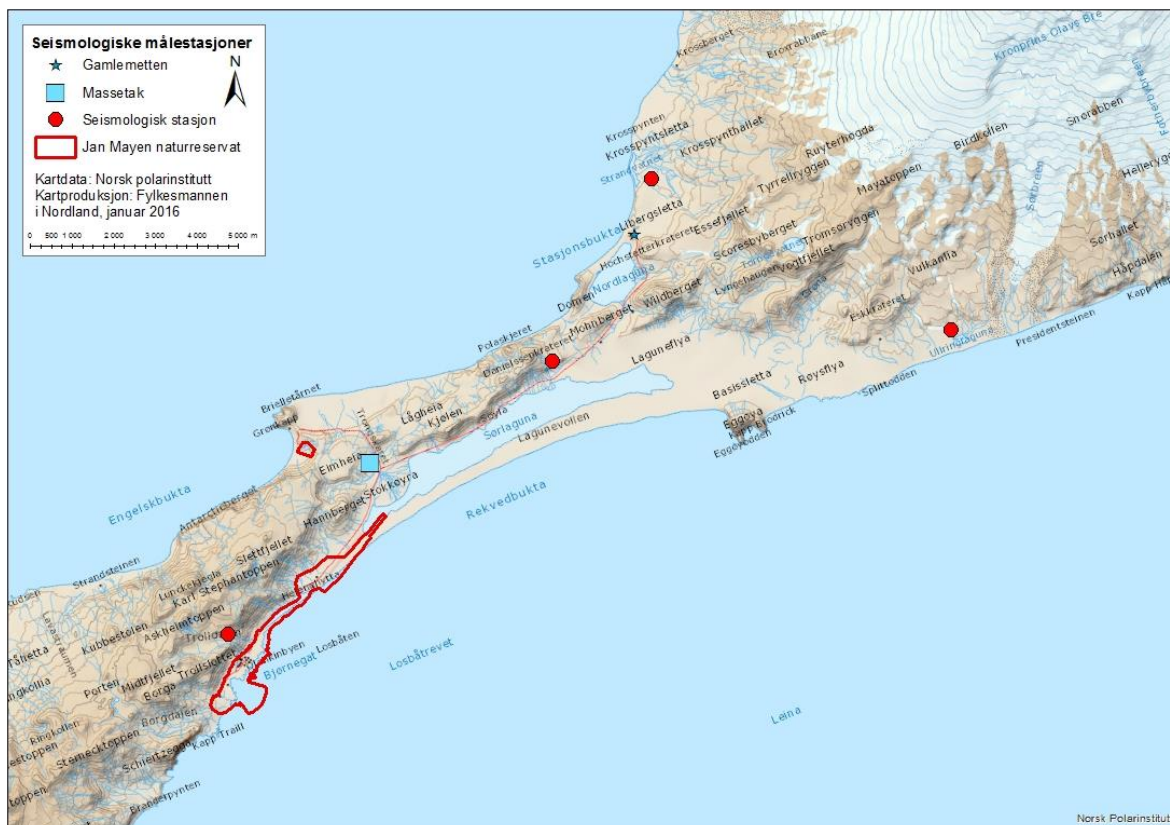
Cyberforsvaret driver tre seismiske stasjoner for Universitet i Bergen. Det er i tillegg etablert en seismostasjon som går inn som en av seks norske stasjoner i Det internasjonale overvåkingssystemet for prøvestansavtalen (CTBT). Hytter og antenner i tilknytning til denne ligger innenfor naturreservatet, lokaliseringen er vist i Figur 6. Målestasjonene består av en liten brakke med vindmølle på taket og kabler ned i en kum der måleinstrumentene står.

Maritim radio

Telenor Nett AS, Maritim Radio, har et kystradioanlegg på Jan Mayen, som blir fjernoperert over satellittsamband fra Bodø Radio, men blir driftet av Cyberforsvaret. Anlegget er plassert i Cyberforsvarets bygg og i egne hytter. Dessuten inngår det en relativt stor antennepark. Anlegget er en del av nød- og sikkerhetstjenesten. Tjenesten utføres i henhold til avtale inngått mellom Telenor og Justis- og politidepartementet. Deler av infrastrukturen ligger innenfor naturreservatet, det er antenner både ved Danielsenkrateret og Gamlemetten.

Andre bygninger

"Gamle Metten" er meteorologistasjonen som ble benyttet i perioden 1949 - 1962. Stasjonen består av flere bygninger, og hele anlegget er gitt formell vernestatus, noe som er nærmere omtalt i avsnitt 2.2.5. En bygning benyttes til fritidshytte og reserveforlegning. Stasjonen ligger ca. 18 km fra hovedstasjonen.

Figur 6 viser plassering av Gamlemetten, de seismologiske stasjonene og masseuttak på Jan Mayen.

Verneforskriften

§ 4, 1.1	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende, fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
1.2	Ingen må skade, grave ut, flytte, fjerne, forandre, tildekke, skjule eller skjemme fredet løst eller fast kulturminne eller sette i gang tiltak som kan medføre fare for at slikt skjer.
2.1	Dyr, planter og andre levende organismer er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes tillatt ferdsel.
5.1	All forurensning til luft, vann eller grunnen som medfører eller kan medføre skade eller ulempe for miljøet er forbudt med unntak av forurensning som skyldes tillatt motorisert ferdsel og tillatte utslipp fra virksomhetsområdene.
5.2	Det er forbudt å etterlate eller tømme avfall.
5.3	Stoffer og gjenstander som kan skade planter og dyr, som er skjæmmende eller som kan medføre fare for forurensning må ikke lagres eller etterlates.
§ 6	Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til; <ul style="list-style-type: none"> - ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger

	<ul style="list-style-type: none">- gjenoppbygging av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturkatastrofe- uttak av grus fra et område i Trongskaret (Blåsåsen)- anlegg langs veien mellom Kvalrossbukta og Båtvika knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene- anlegg på sjøbunnen knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene- etablering av navigasjonshjelpemidler og romrelatert bakkeinfrastruktur
--	--

Utdyping av verneforskriften

I utgangspunktet er det et forbud mot alle inngrep og tiltak som kan påvirke naturmiljø, landskap og kulturminner, og på samme måte er dyr, planter og andre levende organismer fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes lovlig ferdsel. Det er også et forbud mot forurensing, tømning av avfall og gjensetting av stoffer/gjenstander som kan påvirke planter og dyr (heretter bare kalt forurensing). Eksempler på lovlige aktiviteter er drift av flystasjonen.

I § 4 er det satt en rekke forbud, og i § 5 finnes det direkte unntak fra disse forbudene. Ingen av disse unntakene er relevant for dette avsnittet.

Det er et mål om at Samfunnet Jan Mayen skal kunne driftes som før fredningstidspunktet, også innenfor naturreservatet. Paragraf 6 inneholder derfor flere hjemler for å ivareta dette. Det kan gis tillatelse til:

- ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger som ligger i naturreservatet: Dette gjelder ikke oppsetting av nye bygg, men ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger. Det kan være både bygninger som er knyttet til drift av stasjonen og bygninger som brukes til rekreasjon. Bygninger i virksomhetsområdene (utenfor naturreservatet), for eksempel Olonkinbyen, reguleres ikke av dette forbudet, men annet gjeldende lovverk, først og fremst «Midlertidig forskrift for regulering av naturinngrep på Svalbard og Jan Mayen».
- gjenoppbygging av bygninger etter brann og naturkatastrofe: Bygninger som ødelegges av brann, vind og vær, vulkanutbrudd, jordskjelv med mer kan tillates oppbygd på nytt med samme størrelse som tidligere. Her vil det imidlertid skilles på akutt skade og nedfall som følge av at bygningen ikke er brukt/vedlikeholdt. Også på dette punktet kommer det egne bestemmelser for kulturminner.
- uttak av grus fra Blåsåsen: Grusressursen i Blåsåsen har en unik kvalitet og er viktig for vedlikehold av infrastruktur knyttet til stasjonen. Denne hjemmelen gjelder for uttak av grus på denne konkrete plassen, og etter verneforskriften er ikke uttaket knyttet til noe formål.
- anlegg langs veien mellom Kvalrossbukta og Båtvika og anlegg på sjøbunnen knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene: Dette gjelder etablering av nye anlegg langs veien mellom Olonkinbyen og Kvalrossbukta, eller nye anlegg på sjøbunnen. De nye anleggene skal være knyttet til nåværende eller fremtidige aktiviteter som foregår innenfor virksomhetsområdene. Dette kan være antenneanlegg, nye bygninger, rørledninger etc.
- etablering av navigasjonshjelpemidler og romrelatert bakkeinfrastruktur: Det er i dag en rekke installasjoner knyttet til kommunikasjon, navigasjon og romrelaterte aktiviteter på Jan Mayen: dette er navigasjonsanlegg knyttet til innflyging, anlegg som bidrar til GPS-ytelsen, kommunikasjon mm. På grunn av Jan Mayens unike geografiske posisjon i Nord-Atlanteren, økende krav til sikkerhet og forebyggende

miljøarbeid er det sannsynlig at det også kan komme behov for flere lignende stasjoner i fremtiden.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Vedlikehold av eksisterende bygninger er tillatt uten tillatelse fra verneforskriften
- Ved søknad om ombygging og/eller utvidelse skal Riksantikvaren kobles inn i arbeidet og vurdere om tiltaket har konsekvenser for kulturminner. Tiltaket skal også vurderes i forhold til naturverdier og landskap. Det skal gjøres nødvendige tilpasninger for å redusere eventuelle uheldige konsekvenser for verneverdiene.
- Ved søknader om ombygging/utvidelse av kulturminner skal saken også vurderes etter hjemmelen som gjelder kulturminner. Normalt vil det ikke gis dispensasjon til ombygging av kulturminner.
- Det gis normalt tillatelse til gjenoppbygging etter brann og naturskade. I tilfeller der det er stor konflikt med kulturminneverdier, naturverdier og landskap skal ny plassering vurderes.
- Uttak av grus fra Blåsåsen tillates etter søknad. Når ressursen tar slutt må det gjøres en helhetlig vurdering av hvordan masser skaffes i fremtiden, og eventuell tillatelse må gis etter verneforskriftens § 6, andre andre ledd. Det bør også settes vilkår om at området tilbakeføres til naturtilstand så langt det er rimelig når det ikke lengre er drift her.
- Nye anlegg skal så langt som mulig kanaliseres til virksomhetsområdene.
- Nye anlegg på sjøbunn og langs veien mellom Kvalrossbukta og Båtvika skal være knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene og plassering skal vurderes ut fra konsekvenser for naturmiljø, landskap og kulturminner. Plasseringer og utforming med negative konsekvenser for verneverdiene skal unngås.
- Nye anlegg andre steder enn nevnt i punktene over tillates kun for installasjoner knyttet til navigasjon og romrelatert bakkeinfrastruktur. Plassering og utforming skal vurderes ut fra konsekvenser for naturmiljø, landskap og kulturminner, og plassering med negative konsekvenser skal unngås.
- Tiltak som går på kommunikasjon og overvåkning/varsling, samt andre tiltak, må vurderes etter § 6, andre ledd.

3.2.2 Veier, kjørespor og motorferdsel

Status

Det er vegforbindelse mellom Olonkinbyen/flyplassen på sørsiden av Midt-Jan og Kvalrossbukta, samt Gamle Metten på nordsiden. Fra Gamle Metten til seismologisk stasjon lengre nord, samt langs nordsiden av Sørlaguna, er det kjørespor. På lagunevollen er det en kjøretrase som betjener flere gamle konsollhytter.

Vegnettet på Jan Mayen kan klassifiseres i tre ulike standarder: veger, kjørespor og kjøretraseer, jf vedlegg 3. Vegene er delvis fundamentert og bygd opp slik at det er mulig å ferdes med bil. De må likevel jevnlig ryddes for stein. Kjøresporene er mer definerte spor hvor en har ryddet vekk større steiner og kjørt flere ganger slik at det er noe feste i bakken. Kjøretraseene på lagunevollene går på løs sand. Sporene fyker raskt igjen etter bruk.

Aktivitetene på Jan Mayen er spredt på flere lokaliteter, og stasjonen har terrengbiler og beltekjøretøy for å nå disse. Stasjonen har anleggsmaskiner for snøbrøyting og vedlikehold av veger og flystripe, samt utstyr til lasting og lossing av fly og båter. Biler og beltekjøretøyer benyttes også i fritidssammenheng av de ansatte ved stasjonen. For adkomst til hytter etc som ikke har veiforbindelse brukes primært bandvogn, og kun snøskuter når det er spesielle snøforhold. Stasjonen har båter som benyttes til transport av personell og varer fra forsyningskip. De er også sikrings- og redningsbåter ved eventuelle kriser som kan oppstå på Jan Mayen, slik som evakuering ved vulkanutbrudd.

Verneforskriften

§ 4, 1.1	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende, fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
1.3	<ul style="list-style-type: none">- Bestemmelsen i pkt. 1.1 er ikke til hinder for;- nødvendig vedlikehold av eksisterende vei mellom Olonkinbyen/Flyplassen og Kvalrossbukta- nødvendig vedlikehold av eksisterende vei/kjørespor mellom Trongskarkrysset og Gamle Metten
4.4	Landing med luftfartøy er forbudt i naturreservatet. I tiden fra og med 1. april til og med 31. august er det, utover det som er nødvendig for atkomst til virksomhetsområdene, forbudt å fly nærmere enn 1 nautisk mil fra konsentrasjoner av fugl og pattedyr. I samme periode er det forbudt å bruke skipsfløyte, løsne skudd eller på annen måte forårsake kraftig støy i eller innen en avstand av 1 nautisk mil fra fuglefjell.
4.5	Bruk av motorkjøretøy til lands er kun tillatt med stasjonens transportutstyr i kjørespor og på veier som er avmerket på kartet nedenfor.

	
4.6	<p>Bestemmelsen i 1.1 og 4.5 er ikke til hinder for bruk av alternative spor i forbindelse med nødvendig nyttekjøring, når eksisterende vei eller kjørespor som vist på kart midlertidig er satt ut av drift grunnet spesielle vær- eller vindforhold.</p>
4.7	<p>Bestemmelsen i 4.5 er ikke til hinder for ferdsel i terrenget med snøscooter eller bandvogn på frossen og snødekt mark;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ved transport av forsyninger til stasjonen, dersom værforholdene medfører at skip må anløpe annet sted ved øya enn i Båtvika, - ved inspeksjon og vedlikehold av installasjoner, - ved transport i forbindelse med vedlikehold og frakt av brensel og forsyninger til eksisterende veiløse hytter, - ved kjøring til hyttene for helgeturer og lignende som rekreasjon for ansatte ved stasjonen.
5.1	<p>All forurensning til luft, vann eller grunnen som medfører eller kan medføre skade eller ulempe for miljøet er forbudt med unntak av forurensning som skyldes tillatt motorisert ferdsel og tillatte utslipp fra virksomhetsområdene.</p>
§ 5	<p>Bestemmelsene i § 4 er ikke til hinder for;</p> <p>Utrykning for brann-, politi- eller redningstjeneste, militær operativ virksomhet og oppsyn eller tilsyn med verneområdet.</p>

Utdyping av verneforskriften

I utgangspunktet er det et forbud mot alle inngrep og tiltak som kan påvirke naturmiljø, landskap og kulturminner, men etter § 4, punkt 1.3 kan nødvendig vedlikehold på den eksisterende veien mellom Olonkinbyen og Kvalrossbukta og vei/kjørespor mellom Trongskarkrysset og Gamle Metten utføres. Verneforskriften inneholder ingen hjemmel for å

drive vedlikehold på andre veier/kjørespor, eller legge om eksisterende veier eller etablere nye veier. Skulle det oppstå situasjoner som gjør dette påkrevd, må det vurderes etter verneforskriftens § 6, annet ledd, som er nærmere omtalt i kapittel 3.2. Et eksempel på dette er det nylige behovet for omlegging av kjøresporet rundt Søyla (mellom Olonkinbyen og Gamlemetten).

I utgangspunktet er det begrenset åpning for motorferdsel innenfor naturreservatet. Det er et mål om at motorferdselen skal begrenses til det som er nødvendig for drift av stasjonen og eventuell transport for stasjonens ansatte. Stasjonen har selv hatt regler på at kjøretøy kun skal benyttes av stasjonens ansatte, og ikke besøkende. Dette er også i tråd med verneforskriften. Følgende er tillatt:

- Bruk av stasjonens kjøretøy etter kjørespor og veier som er avmerket på kart i verneforskriften. Bruk av alternative spor under nødvendig nyttekjøring når avmerkede veier og kjørespor er midlertidig satt ut av drift på grunn av spesielle vær- eller vindforhold. Alternative spor kan altså kun benyttes unntaksvis og i helt spesielle tilfeller, og det er ikke anledning til rekreasjonskjøring sommerstid, utenfor kjørespor og veier avmerket på kart i verneforskriften.
- Bruk av snøskuter eller bandvogn på frossen, snødekt mark ved
 - o transport av forsyninger til stasjonen dersom værforholdene umuliggjør skipsanløp i Båtvika eller Kvalrossbukta.
 - o inspeksjon og vedlikehold av installasjoner som ikke ligger ved vei (for eksempel antenneanlegg, seismologiske stasjoner etc).
 - o transport knyttet til vedlikehold og frakt av brensel/forsyninger til eksisterende hytter som ikke ligger ved vei.
 - o kjøring til hyttene på rekreasjonsturer for stasjonens ansatte. Transport av eventuelle besøkende til stasjonens ansatte skal ikke medføre at det kjøres ekstra turer eller benyttes flere snøskutere.
- Bruk av motorbåt på sjøen, men i perioden 1. april – 31. august er det ikke tillatt å bruke skipsfløyte, løsne skudd eller forårsake annen støy nærmere enn 1 nautisk mil fra fuglefjell. Dette forbudet er tatt inn for å hindre at for eksempel passerende skip bevisst bruker lyd for å få fuglene til å lette fra fuglefjellene. Daglig drift av stasjonen og innenfor virksomhetsområdene, for eksempel bruk av skytebane i virksomhetsområdet, er ikke tenkt regulert gjennom denne paragrafen.
- Landing med motorisert luftfartøy er forbudt innenfor naturreservatet. I perioden 1. april til 31. august er det også forbud mot å fly nærmere fuglefjell og konsentrasjoner av pattedyr (primært sel og hvalross) enn 1 nautisk mil. Dette forbudet gjelder ikke nødvendig atkomst til virksomhetsområdene, noe som primært vil si innflygingen før landing med fly på flyplassen (transport av personell eller gods til stasjonen) eller helikopter fra Kystvakta. I en del tilfeller vil det også være nødvendig å benytte helikopter for å transportere utstyr med mer til installasjoner innenfor naturreservatet, noe som sammen med all annen landing innenfor naturreservatet krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Motorferdsel knyttet til utrykning (brann-, politi- eller redningstjeneste) er tillatt. Det samme gjelder oppsyn eller tilsyn med verneområdet. Det er forvaltningsmyndigheten som definerer dette behovet.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Motorferdsel på barmark skal begrenses til veier og kjørespor vist på kart i verneforskriften.
- I utgangspunktet er all motorisert ferdsl forbudt, men det er gjort noen unntak som er omtalt i utdypingen av verneforskriften. Det kan i tillegg være aktuelt å gi dispensasjon til motorferdsel knyttet til forskning og vitenskapelige undersøkelser, akutte forhold knyttet til drift av stasjonen som ikke er omtalt i verneforskriften Dette er nærmere omtalt i de egne kapitler.

3.2.3 Friluftsliv, ferdsl og turisme

Status

Friluftsliv er en av de viktigste fritidssystemene for de ansatte på stasjonen, og naturreservatet benyttes til fot- og skiturer. I perioder har enkelte ansatte på stasjonen drevet med paragliding innenfor naturreservatet. På land drives det ikke fiske, jakt eller fangst i dag. Om sommeren har stasjonens ansatte enkelte ganger samlet inn noen sjøfuglegg til mat, som en smakebit på kostholdet på øya i tidligere tider. Dette er ikke tillatt etter verken verneforskriften eller «forskrift om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen», og om dette skal gjennomføres i framtiden må det innhentes tillatelse. Begge forskriftene forvaltes i dag av Fylkesmannen i Nordland.

Muligheten til å besøke Jan Mayen som turist er begrenset. Vanskelig tilgjengelighet og krevende klimatiske forhold gjør øya lite egnet for turisme. Det finnes ingen regulære atkomstmuligheter for turister eller andre interesserte. Det finnes verken sivil flyplass, naturlig eller utbygd havn eller fasiliteter for overnatting eller servering. Det er heller ingen redningstjeneste på øya eller i umiddelbar nærhet.

Fiskefartøy og cruiseskip passerer jevnlig. Avhengig av været er det mulig å ankomme øya med lettbåt satt ut fra større fartøy. I dag er det et begrenset antall ilandstigninger fra cruisebåter og enkelte privatbåter, i all hovedsak i Båtvika eller Kvalrossbukta. Det er gitt et fåtall dispensasjoner for ilandstigning andre plasser knyttet til forskning. Antall passasjerer som går i land anslås å være ca 1000 personer i året.

Firma fra blant annet Norge og Island ønsker å arrangere turer til Jan Mayen, med bestigning av Beerenberg som hovedmål. Disse turene ble startet opp de siste årene før naturreservatet ble opprettet. Jan Mayen ble da besøkt med seilbåt, og ekspedisjonene gikk i land på Bommen ved Nordlaguna og etablerte teltleir på Libergsletta. Omfanget var tre til fire turer årlig, hver med 10-20 deltakere og varighet på ei ukes tid. Verneforskriften åpner ikke for dette og turene er derfor avsluttet. Enkelte operatører arrangerer fremdeles turer med ilandstigning og teltleire i Kvalrossbukta, men bestigning av Beerenberg er vanskeliggjort på grunn av lang anmarsj.

Utenlandske borgere som ønsker å besøke Jan Mayen må innhente tillatelse til dette på forhånd. Besøk med varighet på under 24 timer innvilges av stasjonssjefen på øya. Opphold med varighet opp til en uke innvilges av Politimesteren i Salten, og for opphold ut over dette må det innhentes tillatelse fra Justisdepartementet, jf. forskrift om utlendingers adgang til Jan Mayen av 1. juni 1962. Dette gjelder i tillegg til eventuelle tillatelser som måtte behøves fra verneforskriften.

Verneforskriften

Punkt	Bestemmelse
§ 4, 1.1	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende,

	fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
1.3	Bestemmelsen i pkt. 1.1 er ikke til hinder for; - bruk av drivtømmer til vedlikehold av og brensel til eksisterende hytter på øya og til mindre bål på stedet.
2.1	Dyr, planter og andre levende organismer er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes tillatt ferdsel.
2.2	Plante- eller dyrearter, herunder genmodifiserte arter og former, må ikke innføres eller utsettes.
2.3	Bestemmelsen i pkt. 2.1 er ikke til hinder for; - høsting av viltlevende marine ressurser i henhold til regler gitt av Fiskeri- og kystdepartementet. Unntaket gjelder ikke bruk av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen.
4.1	All ferdsel skal foregå på en måte som ikke skader eller på annen måte forringer naturmiljøet eller kulturminner eller fører til unødig forstyrrelse av dyreliv.
4.2	Telting og leiropphold er kun tillatt for stasjonens ansatte og deres besøkende.
4.3	Ilandsetting av personer fra båt er ikke tillatt innenfor naturreservatet. Stasjonssjefen kan i særlige tilfeller gi tillatelse til ilandsetting innenfor reservatet.
4.8	Forvaltningsmyndigheten kan ved forskrift forby/regulere enhver ferdsel i hele eller deler av naturreservatet, dersom det anses nødvendig for å unngå forstyrrelse av dyrelivet eller slitasje på vegetasjon eller kulturminner.
5.2	Det er forbudt å etterlate eller tømme avfall.
5.3	Stoffer og gjenstander som kan skade planter og dyr, som er skjemmende eller som kan medføre fare for forurensning må ikke lagres eller etterlates.
§ 6	Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til; - tiltak som ivaretar særskilte behov i forbindelse med rekreasjon hos stasjonens ansatte.

Utdyping av verneforskriften

I utgangspunktet er det et forbud mot alle inngrep og tiltak som kan påvirke naturmiljø, landskap og kulturminner, og dette gjelder også for friluftsliv, ferdsel og turisme. Det er imidlertid gjort et unntak for bruk av drivtømmer til vedlikehold av og brensel til eksisterende hytter og mindre bål på stedet. Dette betyr at det ikke trengs dispensasjon fra verneforskriften for å bruke drivved til hytter eller mindre bål på stedet.

Videre er plante- og dyrelivet fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse som ikke følger av tillatt ferdsel. Denne bestemmelsen er ikke til hinder for høsting av viltlevende marine ressurser i henhold til gjeldende forskrifter utarbeidet av Nærings- og fiskeridepartementet. Dette betyr i praksis at fiske etter ferskvannsfisk og jakt er forbudt, mens fiske etter saltvannsfisk og fangst av sel reguleres av særlovene.

Hvis det skal sankes egg, eventuelt annen fangst eller fiske etter ferskvannsfisk, må dette omsøkes. En eventuell tillatelse kan gis etter verneforskriftens § 6, annet ledd («særlig

grunn»). Det er et krav om at uttaket ikke strider mot formålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig.

Det er et mål at stasjonens ansatte skal kunne bruke naturreservatet i rekreasjonsøyemed, noe som også gjenspeiles i verneforskriften. Teltning er kun tillatt for stasjonens ansatte og deres besøkende. Denne åpningen er gitt av hensyn til stasjonens ansatte, og eventuelle forskjeller mellom øyas besøkende (om de kjenner noen eller ikke) er irrelevant her. «Ansattes besøkende» defineres her som personlig besøk til stasjonens ansatte, ikke deltakere på ekspedisjoner som kommer til Jan Mayen og besøker stasjonen.

Det er i utgangspunktet et forbud mot ilandsetting av personer fra båt, men i særlige tilfeller kan stasjonssjefen gi tillatelse til ilandsetting innenfor naturreservatet. Dette forholdet er drøftet i foredrag til kongelig resolusjon, hvor det står at det i utgangspunktet kun er tillatt å sette personer på land fra båt i de to virksomhetsområdene som ikke omfattes av naturreservatet. Dette er gjort av to grunner: for å kanalisere besøkende til virksomhetsområdene og av hensyn til manglende redningstjeneste på Jan Mayen.

Stasjonssjefen kan i særlige tilfeller gi tillatelse til ilandstigning i naturreservatet. Denne hjemmelen gjelder kun i ekstraordinære situasjoner, og ikke for planlagte ilandstigninger i forbindelse med ekspedisjoner etc. I foredrag til kongelig resolusjon er dette omtalt, og det presiseres at dette punktet er tatt inn med henvisning til miljø- og sikkerhetshensyn, for eksempel som følge av vanskelige værforhold.

Beerenberg er Jan Mayens høyeste topp, og den har vært et populært mål for besøkende. Gjennom forbudet mot ilandstigning og spesielt teltning, har dette blitt vanskeliggjort. Med dagens verneforskrift må de besøkende telte i virksomhetsområdene, noe som fører til en svært lang anmarsj og en tur som må gå over to dager. Det har vært gjort forsøk på å gå fra Kvalrossbukta eller området rundt Olonkinbyen, men dette blir beskrevet som uforvarlig på grunn av skiftende vær og lange avstander.

Verneforskriften inneholder ikke noe forbudt mot bruk av paraglider (uten motor), men det er viktig å huske at aktsomhetsplikten i § 4, punkt 4.1 også gjelder for denne typen ferdsel. Dette betyr for eksempel at paragliding inn mot fuglefjell i hekketiden må unngås.

Forvaltningsmyndigheten har anledning til å forby/regulere all ferdsel i hele eller deler av naturreservatet gjennom forskrift. For at dette skal gjennomføres må det først være reelle trusler mot/skade på naturmiljø, landskap eller kulturminner som ikke lar seg løse på andre måter. Videre vil dette kreve en prosess, der det utarbeides en forskrift som sendes på høring før et eventuelt vedtak fattes. Det er per i dag ikke aktuelt med en slik regulering av ferdsel.

På samme måte som for alle andre, gjelder forbudet mot å forurense, forsøple eller legge igjen ting for besøkende.

Det er åpning for å gi dispensasjon til tiltak som ivaretar særskilte behov knyttet til rekreasjon hos stasjonens ansatte. Dette er ikke nærmere omtalt i verneplanen eller foredrag til kongelig resolusjon, men er i hovedsak tenkt for å ivareta stasjonens ansattes behov for rekreasjon. Det aller meste, som drift og vedlikehold av hytter, veier og kjørespor, samt transport til og fra hytter har egne hjemler i verneforskriften, så dette er en «sikkerhetsventil» for å fange opp uforutsette ting. Skal det gis dispensasjon, må det på samme måte som i andre saker gjøres vurderinger på hvordan dette påvirker verneverdier og verneformål. Har tiltaket negative konsekvenser, skal det ikke gis dispensasjon.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Det er ikke noe forbud mot å ferdes rundt på Jan Mayen, uavhengig om du er ansatt på stasjonen eller er besøkende.
- Ansatte på stasjonen, samt eventuelle personlige besøk, kan telte fritt innenfor naturreservatet
- Det gis ikke dispensasjon til ilandstigning eller telting innenfor Jan Mayen naturreservat for besøkende. Dette skal kanaliseres til virksomhetsområdene
- Eventuell dispensasjon til innsamling av egg, fangst og fiske etter ferskvannsfisk kan kun gis til stasjonens besetning i tilfeller der det ikke strider mot verneformål eller påvirker verneverdiene nevneverdig. Det skal gjøres en vurdering mot bestandsutviklingen til de aktuelle artene. Eventuell dispensasjon skal begrenses til art(er), antall (totalt og fra hvert reir) og i tid.

Dispensasjoner skal, der det er relevant, inneholde opplysninger om at tiltakshaver selv må avklare forholdet til annet regelverk med relevante myndigheter. Det gjelder også å orientere om at besøkende selv er ansvarlig for å kontakte/avklare besøket med stasjonssjef før ankomst Jan Mayen.

3.2.4 Fiskeri, fangst og sjøfart

Status

I havområdene rundt Jan Mayen foregår det et betydelig fiske etter lodde og reke. Reke er viktigst, og spesielt i de to første kvartalene foregår det et bunnfiske med rekestrål nær Jan Mayen. Det fiskes også pelagisk etter norsk vårgytende sild, blåkveite, kolmule, lodde og torsk. Det meste av fiskeriaktiviteten foregår rett sør for Jan Mayen, i stor grad innenfor naturreservatet.

Vågehvalfangst finner også sporadisk sted innenfor territorialfarvannet - 12 nautiske mil fra øya. Endrede forhold når det gjelder havis (Vestisen) de siste årene, har medført at selfangst i dag foregår i farvann langt borte fra Jan Mayen. Verneforskriftene er ikke til hinder for uttak av arter som i dag høstes kommersielt i havområdene omkring Jan Mayen, slikt uttak vil fortsatt være tillatt i henhold til regler gitt av Nærings- og fiskeridepartementet.

I tidligere regjeringers nordområdestrategi påpekes det at Jan Mayens strategiske plassering vest i Nordishavet gjør øya til en viktig del av infrastrukturen sett i sammenheng med utvikling av sikre og effektive transportkorridorer i nordområdene. På kort sikt vil transport til Nord-Amerika fra Melkøya-anlegget utenfor Hammerfest medføre økt skipstrafikk i havområdene ved Jan Mayen. På lengre sikt vil økt petroleumsaktivitet i Nordvest-Russland og i Barentshavet kunne føre til ytterligere trafikkøkning. Det kan ikke utelukkes at Jan Mayen vil kunne få en rolle i dette bildet når det gjelder sikker sjøtransport.

Mulighetene for å utvikle et satellittbasert AIS-system (automatisk identifikasjonssystem for fartøyer) har blitt vurdert som et supplement til det landbaserte AIS-systemet som er etablert langs hele norskekysten, og er nå tatt i bruk. Systemet bidrar til effektiv ressurovervåking og supplere overvåking av tankskipstrafikk og forurensningsutslipp. Det vil også forbedre søk og redningsoperasjoner. Jan Mayen vil trolig få en rolle som nedlesestasjon for satellittsignal og det jobbes med å inngå en avtale mellom Forsvaret og Kystverket om montering av en AIS-mottaker på Danielsenkrateret. Denne AIS-mottakeren vil føre til kontinuerlig oppdatering av data for områdene rundt Jan Mayen (sanntidsdata).

Verneforskriften

Punkt	Bestemmelse
§ 4,	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller

1.1	kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende, fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
1.3	Bestemmelsen i pkt. 1.1 er ikke til hinder for; - bruk av tillatte fiske- og fangstredskaper i sjøen med unntak av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen
2.1	Dyr, planter og andre levende organismer er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes tillatt ferdsel.
2.2	Plante- eller dyrearter, herunder genmodifiserte arter og former, må ikke innføres eller utsettes.
2.3	Bestemmelsen i pkt. 2.1 er ikke til hinder for; - høsting av viltlevende marine ressurser i henhold til regler gitt av Fiskeri- og kystdepartementet. Unntaket gjelder ikke bruk av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen.
5.1	All forurensning til luft, vann eller grunnen som medfører eller kan medføre skade eller ulempe for miljøet er forbudt med unntak av forurensning som skyldes tillatt motorisert ferdsel og tillatte utslipp fra virksomhetsområdene.
5.2	Det er forbudt å etterlate eller tømme avfall.

Utdyping av verneforskriften

Fiske og fangst er i stor grad regulert av forskrifter utarbeidet av Nærings- og fiskeridepartementet, men også i verneforskriften er det noen særregler. I utgangspunktet er det ikke tillatt med virksomhet som kan endre landskap eller naturmiljø, herunder bruk av fiske og fangstredskaper som kan gi vesentlige skader på havbunnen, jf verneforskriftens § 4, punkt 1.1. I punkt 1.3 er det presisert at dette forbudet ikke er til hinder for bruk av tillatte fiske- og fangstredskaper i sjøen, men med unntak av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen. I foredrag til kongelig resolusjon er dette omtalt, og det står «med vesentlig skade menes skade på bunnfaunaen slik at faunaens struktur og funksjon endres. Dette gjelder først og fremst den habitatdannende faunaen. Habitatdannende fauna som korallrev, korallskoger, tareskoger, svamptamfunn, skjellbanker og kalkalger danner viktige leveområder for en mengde andre organismer. Hvis disse artene blir utsatt for redskaper som graver opp og endrer bunnstrukturen, vil det ta lang tid før artene igjen er tilbake og fungerer som et variert habitat. Bestemmelsen er ikke til hinder for at rekefiske innenfor naturreservatet kan fortsette. Dette fisket foregår hovedsakelig på bløt leirebunn der det normalt ikke er habitatdannende fauna».

Bestemmelsen er ikke til hinder for at rekefiske innenfor naturreservatet kan fortsette. Dette fisket foregår hovedsakelig på bløt leirebunn der det normalt ikke er habitatdannende fauna som kan bli påført vesentlig skade som følge av virksomheten. For nærmere beskrivelse av hva som ligger i begrepet "vesentlig skade", se punkt 4 i foredrag til kongelig resolusjon.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Fiske og fangst i sjø med redskaper som ikke gir vesentlig skade på havbunnen er tillatt. Dette er:
 - Fiske med alle passive redskaper, for eksempel garn og line
 - Rekestråling
 - Fangst av marine pattedyr som hval og sel
- Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller hva som er redskaper som gir vesentlig skade på havbunnen. Skjellskraping, tarestråling og bunntåling etter fisk er eksempler på aktiviteter som gir vesentlig skade på havbunnen.
- Fangst/fiske i sjø skal skje etter gjeldende forskrifter og regler

3.2.5 Petroleumsvirksomhet

Status

I samarbeid med islandske myndigheter utførte Oljedirektoratet en geologisk kartlegging av Jan Mayen-ryggen på norsk side av delelinjen i 1979 og 1985. Konklusjonen fra kartleggingen var at det var vanskelig å si noe om petroleumspotensielt som følge av mangel på berggrunnsprøver og variabel seismisk kvalitet.

Islandske myndigheter presenterte høsten 2006 resultatene av seismisk kartlegging på den nordøstlige del av islandsk sokkel for norske myndigheter. Dette dekker den sørlige forlengelsen av Jan Mayen-ryggen som strekker seg nordover inn på norsk side og fortsetter opp mot Jan Mayen. Jan Mayen-ryggen ansees som et prospektivt område på islandsk sokkel. Det er indikasjoner på at det kan finnes olje og gass i området, men det gjenstår å påvise forekomstene og undersøke hvorvidt de er store nok til å være drivverdige. Noen av de kartlagte prospektene strekker seg over på norsk side av delelinjen mellom islandsk og norsk sone.

I mars 2007 offentliggjorde Industridepartementet på Island en rapport om mulig fremtidig olje- og gassleting i de nordlige områdene ved Jan Mayen-ryggen. Dersom Island starter opp petroleumsvirksomhet på Jan Mayenryggen vil dette aktualisere spørsmålet om petroleumsvirksomhet også på norsk side av delelinjen.

Gjennom «Helhetlig forvaltningsplan for Norskehavet» (Stortingsmelding 37 (2008-2009)) besluttet regjeringen å starte en åpningsprosess for petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen. Oljedirektoratet har startet opp ressurskartlegging i havområdene rundt Jan Mayen, og i 2011 og 2012 ble det samlet inn seismikk. Det ble utført supplerende seismiske kartlegginger i 2013 og 2014. Videre er det laget en konsekvensutredning etter petroleumsloven. Denne har vært på høring og er ferdigstilt. Samfunnsmessige konsekvenser, konsekvenser for miljø, konsekvenser for havbasert næringsaktiviteter og konsekvenser ved akutt forurensing er vurdert i konsekvensutredningen.

Dersom slik aktivitet skulle bli aktuelt i havområdene rundt Jan Mayen, kan dette medføre behov for å benytte Jan Mayen i operasjoner knyttet til for eksempel helse-, miljø- og sikkerhet (HMS) eller andre petroleumsrelaterte aktiviteter. Dette kan for eksempel dreie seg om etablering av base, beredskapslager, driftsorganisasjon eller behandlings-, prosesserings- og lagringsanlegg, anlegg av nødvendig infrastruktur i form av veier, bygninger eller kaianlegg og molo, heliport, og landfall for rørledninger.

Verneforskriften

§ 4, punkt	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende,
------------	---

1.1	fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
1.2	Ingen må skade, grave ut, flytte, fjerne, forandre, tildekke, skjule eller skjemme fredet løst eller fast kulturminne eller sette i gang tiltak som kan medføre fare for at slikt skjer.
5.1	All forurensning til luft, vann eller grunnen som medfører eller kan medføre skade eller ulempe for miljøet er forbudt med unntak av forurensning som skyldes tillatt motorisert ferdsel og tillatte utslipp fra virksomhetsområdene.
5.2	Det er forbudt å etterlate eller tømme avfall.
5.3	Stoffer og gjenstander som kan skade planter og dyr, som er skjemmende eller som kan medføre fare for forurensning må ikke lagres eller etterlates.
§ 6	Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til; <ul style="list-style-type: none"> - anlegg langs veien mellom Kvalrossbukta og Båtvika knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene - anlegg på sjøbunnen knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene

Utdyping av verneforskriften

Hensynet til mulig framtidig virksomhet gjenspeiles både i avgrensningen av virksomhetsområdene og verneforskriften. Det er primært lagt opp til at eventuelle framtidige petroleumsaktiviteter vil kunne få plass innenfor virksomhetsområdene, og aktiviteten er derfor bare i begrenset grad omtalt i verneforskriften. Imidlertid gjelder en del punkter:

- § 4, punkt 1.1 og 1.2, forbud mot fysiske inngrep i naturmiljø, landskap og kulturminne: Det er i utgangspunktet forbud mot alle inngrep innenfor Jan Mayen naturreservat. Dette gjelder både små og store inngrep. Eventuelle aktiviteter som vil påvirke naturmiljø, landskap og kulturminner trenger derfor dispensasjon.
- § 4, punkt 5: Det er forbud mot forurensning, tømning av avfall og gjensetting av stoffer/gjenstander som kan påvirke planter og dyr (heretter bare kalt forurensning): Dette gjelder forurensning ut over det som er tillatt gjennom lovlig aktivitet, for eksempel dumping av søppel, utslipp av farlige stoffer mm. Dette kan ha uheldige konsekvenser for eksempel ved at fugler/dyr kan sette seg fast eller at plantelivet kan dø. Tillatelser til for eksempel drift av flyplass eller eventuell framtidig petroleumsaktivitet inneholder også tillatelser til utslipp, og dette defineres som «tillatte utslipp fra virksomhetsområdene».
- Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til anlegg langs vei eller anlegg på sjøbunnen knyttet til aktiviteter innenfor virksomhetsområdene. Dette punktet gjelder for tiltak knyttet til aktiviteter i virksomhetsområdene, for eksempel framtidig petroleumsaktivitet eller installasjoner som er nødvendig for drift av stasjonen. Dette er søknadspliktig for å kunne styre eventuelle inngrep bort fra sårbar natur som for eksempel korallrev eller fuglefjell.

Vernebestemmelsene begrenser ikke tilgangen til virksomhetsområdene fra sjøen.

Det er vanskelig å forutsi med sikkerhet hvilket arealbehov aktiviteter eller installasjoner knyttet til en eventuell framtidig petroleumsvirksomhet i havområdene rundt Jan Mayen vil kunne medføre, og det er ikke utelukket at det vil bli behov for å benytte enkelte områder innenfor naturreservatet til aktiviteter som ikke er i samsvar med vernebestemmelsene. I

foredraget til Kongelig resolusjon om fredning av Jan Mayen naturreservat pekes det på at dersom man i en eventuell framtidig petroleumsvirksomhet skulle komme fram til at det er tungtveiende samfunnshensyn som tilsier at rammene for bruk av Jan Mayen bør justeres, ivaretas dette ved at Kongen i Statsråd foretar nødvendige endringer i vernebestemmelsene.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Aktiviteter knyttet til petroleumsutvinning skal kanaliseres til virksomhetsområdene så langt det er mulig.
- Det kan gis dispensasjon til tiltak knyttet til aktiviteter i virksomhetsområdene langs vei og på havbunnen så lenge det ikke er i konflikt med sårbare naturverdier (for eksempel fuglefjell, spesielle kvartærgeologiske forekomster eller korallrev), landskapsverdier eller kulturminner.
- Tiltak på sjøbunnen skal være godt nok opplyst; dette vil si at ved eventuell søknad bør søker legge ved dokumentasjon på hvilke(t) bunnsstrat som berøres og om dette er spesielt sårbare områder som for eksempel korallrev. For tiltak på land skal det dokumenteres hvilke verneverdier som berøres.
- Ved mangel på kunnskap skal søknader avslås eller det skal settes krav om innhenting av mer informasjon. Der omsøkte tiltak har negativ innvirkning på verneverdiene skal avbøtende tiltak og tilpasninger vurderes.

3.2.6 Forskning, kartlegging og overvåkning

Status

Det er store kunnskapshull knyttet til naturverdiene på Jan Mayen. Som det presiseres i kapittel 3.8 i forslaget til verneplan, er økosystemene på Jan Mayen svært lite påvirket av menneskelige aktiviteter, noe som gjør øya velegnet for biologisk og geologisk grunnforskning. Jan Mayen har en særegen og unik geologi spesielt hva gjelder samspillet mellom vulkanisme og isbreer. Det er store kunnskapshull og muligheter til å forstå øyas utvikling og prosessene som former den. Beliggenheten gjør også Jan Mayen meget interessant i internasjonal sammenheng, med tanke på overvåking av langtransportert forurensning.

De siste årene har det vært en økning i forskningsaktiviteten på/ved Jan Mayen, og de siste fem årene har følgende institusjoner gjennomført undersøkelser her:

- Norsk polarinstitutt (kartlegging/overvåkning av sjøfugl)
- Norges geologiske undersøkelse (kvartærgeologiske undersøkelser)
- Forsvarets forskningsinstitutt/Scottish Oceans Institute (sonarundersøkelser på hval)
- Universitetet i Bergen (geologi/lavastrømmer)
- Universitetet i Bergen (klimaendringer)
- Universitetet i Oslo (botanikk)
- NTNU Vitenskapsmuseet (vevsprøver fugl (DNA), insekter og jordprøver)
- Ecofact (NiN-kartlegging i virksomhetsområdene (vegetasjon))

I tillegg var det en nederlandsk minnesmarkering i 2014. Det var da 400 år siden Jan Jacobs May besøkte øya som fikk hans navn, og jubileumsekspedisjonen gjorde ulike vitenskapelige

undersøkelser: kulturminner, geologiske undersøkelser, undersøkelser på myr og våtmark og vegetasjonsundersøkelser.

Parallelt med verneplanprosessen for Jan Mayen og forberedelsene til nominasjonen av Jan Mayen til verdensarvlisten, ble det jobbet med forvaltningsplan for Norskehavet og åpningsprosessen for oljevirkosomhet ved Jan Mayen. Til sammen tilsier disse initiativene at det også kan bli nødvendig å styrke overvåkingen av natur- og verneverdiene på Jan Mayen.

Verneforskriften

§ 4, 1.1	Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende, fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.
2.1	Dyr, planter og andre levende organismer er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes tillatt ferdsel.
4.2	Telting og leiropphold er kun tillatt for stasjonens ansatte og deres besøkende.
4.3	Ilandsetting av personer fra båt er ikke tillatt innenfor naturreservatet. Stasjonssjefen kan i særlige tilfeller gi tillatelse til ilandsetting innenfor reservatet.
§ 5	Bestemmelsene i § 4 er ikke til hinder for; - Undersøkelser, skjøtsel og vedlikehold av kulturminner. Forvaltningsmyndigheten har rett til og kan gi andre tillatelse til å søke etter, grave frem, granske og dokumentere fredete kulturminner
§ 6	Utover tiltak som nevnt i første ledd kan forvaltningsmyndigheten dispensere fra fredningsbestemmelsene i § 4, når vitenskapelige eller særlige grunner for øvrig taler for det.

Utdyping av verneforskriften

På grunn av geografisk posisjon og urørthet har Jan Mayen et stort potensiale for forskning og overvåking. Verneforskriften inneholder punkter som gjør at det ikke er «fritt fram» for forskere; her er det forbud mot tiltak som påvirker naturmiljø, kulturminner og landskap, det er forbud mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av dyre/planteliv, det er sterke begrensninger på motorferdsel, inkludert ilandsetting fra båt, og telting. Veldig mye av forskningen som foregår har behov for å ta prøver av berggrunn eller løsmasser, samle inn insekter, undersøke kulturminner eller ta prøver av flora/fauna. Alt dette krever dispensasjon.

Verneforskriftens § 6, andre ledd, inneholder ei formulering om at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene når vitenskapelige grunner taler for det. Dette betyr at det kan gis dispensasjon til vitenskapelige undersøkelser og forskning. Kartlegging og overvåking vurderes også til å komme inn under dette punktet.

Retningslinjer for forvaltningen

Forvaltningsmyndigheten skal legge følgende til grunn ved forvaltningen av Jan Mayen naturreservat:

- Det ønskes mer forskning, overvåkning og kartlegging på Jan Mayen, og forvaltningsmyndigheten skal være positiv til dette så lenge det ikke har negative konsekvenser for naturmiljø, kulturminner og landskap.
- Det kan gis dispensasjon til ilandstigning og telting knyttet til vitenskapelig arbeid/forskning. Arbeidet skal da være i regi av forskningsinstitusjoner, universitet eller andre på tilsvarende nivå.
- Forvaltningsmyndigheten gir dispensasjon fra verneforskriften. Søker må selv avklare forholdet med stasjonssjef og Cyberforsvarets driftskoordinator for Jan Mayen, samt eventuelle andre offentlige myndigheter. Dette skal opplyses i en eventuell dispensasjon.
- Forvaltningsmyndighet er ikke ansvarlig for transport eller andre praktiske forhold rundt arbeidet.
- Søknader for kommende sesong skal sendes forvaltningsmyndigheten innen 1. februar. Søknadene presenteres Samarbeidsutvalget for Miljø på møte, der det utarbeides en prioriteringsliste med hensyn til transport. Dispensasjonene behandles uavhengig av prioritering på SUM.

3.2.7 Stasjonsbygget på Jan Mayen, Loran C og den meteorologiske stasjonen

Status

Stasjonsbygget (Olonkinbyen), Loran C og den meteorologiske stasjonen ligger utenfor naturreservatet, men omtales likevel da de genererer aktiviteter inn i naturreservatet.

Hovedaktiviteten på Jan Mayen er knyttet til meteorologiske observasjoner og drift av radionavigasjonssystemet Loran-C. Samfunnet Jan Mayen er bemannet året rundt med 18 personer, og ledes av en stasjonssjef ansatt av Cyberforsvaret. 14 personer er engasjert av cyberforsvaret mens fire er ansatt av Meteorologisk institutt. Samfunnet Jan Mayen yter i dag tjenester til Loran-C, Meteorologisk institutt, Telenors kystradio og eventuelle andre som har virksomhet på øya. Det er inngått en avtale mellom Forsvarsdepartementet og Samferdselsdepartementet om driften av Samfunnet Jan Mayen, hvor det slås fast at Cyberforsvaret driver samfunnet og Loran-C stasjonen på vegne av Samferdselsdepartementet. Det er videre inngått driftsavtaler mellom Samferdselsdepartementet med andre aktører og myndigheter som har oppgaver på øya, slik som Meteorologisk institutt og Telenor.

Loran-C er et sivilt, landbasert elektronisk radionavigasjonssystem. Loran C Jan Mayen er en av fire norske stasjoner og består av en egen senderbygning med antennemast på 200 m lokalisert om lag en km fra hovedstasjonen og utenfor naturreservatet. Stasjonen var i drift til og med 31.12.15. Det er besluttet at Loran C skal rives, og dette skal etter planen være gjennomført i løpet av 2017.

Gjennom flere regjeringsoppnevnte utvalg er det kommet fram konkrete forslag om etablering av ny(e) stasjonsbygning(er) på Jan Mayen til erstatning for de eksisterende. Lokalisering og omfang er ikke nærmere bestemt. En arbeidsgruppe ledet av Fiskeri- og kystdepartementet foreslo som et av to alternativer i 2001 etablering av en helt ny og kompakt stasjon, med samling av flest mulig av funksjonene på øya, også den meteorologiske stasjonen. Dersom en slik modell blir valgt vil det medføre at hele stasjonen må flyttes fra nåværende lokalisering ved Olonkinbyen. Dette fordi de geografiske forholdene der ikke muliggjør meteorologiske observasjoner.

Den meteorologiske stasjonen sender opp radiosonder og måler nedbørsmengden to ganger i døgnet. Ellers måles trykk, vind, temperatur og fuktighet kontinuerlig. Visuelle observasjoner av vær-situasjonen utføres seks ganger per døgn. Radiosondemålingene på

Jan Mayen er viktige for værvarslinga over norske områder, fordi mange lavtrykk oppstår i Jan Mayen-området og beveger seg senere mot resten av Norge. Temperatur- og nedbørmålingene er viktige for overvåkinga av klimautviklinga i Norskehavet. I forbindelse med stasjonen er det produksjonsanlegg for hydrogengass som benyttes til værballongene.

Det har i ulike sammenhenger blitt nevnt at det i Båtvika kan være aktuelt å iverksette tiltak for å bedre muligheten for sikker transport av forsyninger fra båt til stasjonen.

Retningslinjer for forvaltningen

Hoveddelen av bebyggelsen som i dag er i bruk på Jan Mayen ligger på sørsiden av Midt-Jan og utenfor Jan Mayen naturreservat. Verneforskriften er derfor ikke gjengitt eller utdypet i dette kapitlet. Deler av infrastrukturen ligger likevel innenfor verneområdet: dette gjelder deler av vegsystemet/kjørespennet, bygningsmasse som benyttes som hytter i friluftslivssammenheng, noen forskningsinstallasjoner og antenner, samt et grusuttak. Dette er behandlet i egne kapitler.

Det er et mål om at Jan Mayen naturreservat skal forvaltes slik Samfunnet Jan Mayen fortsatt kan driftes og utvikles innenfor verneforskriftens rammer.

4 Forvaltningsoppgaver

4.1 OPPSYN OG ADMINISTRASJON

Ansvaret for forvaltningen av Jan Mayen naturreservat involverer følgende myndigheter:

Klima- og miljødepartementet (KLD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for at den miljøpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. KLD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven og viltloven.

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernområder i Norge og har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturvernloven. Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde. Miljødirektoratet er klageinstans for vedtak som forvaltningsmyndigheten i det enkelte verneområdet har gjort. Miljødirektoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene.

Fylkesmannen i Nordland (FM) er per 01.01.15 forvaltningsmyndighet for Jan Mayen naturreservat. Dette gjelder hele verneforskriften, også de punktene som gjelder kulturminner. Fylkesmannen er ansvarlig for at verneforskriften blir forvaltet i forhold til verneformålet. Hvis verneverdiene forringes, er det Fylkesmannens ansvar at nødvendige tiltak blir igangsatt. For å kunne følge opp dette er det behov for å ha en oversikt over tilstand og utvikling til verneverdiene. Per i dag er den eneste overvåkingen observasjoner som gjøres av ansatte på stasjonen, som rapporteres i stasjonssjefens kvartalsrapporter. Videre skal Fylkesmannen behandle og avgjøre alle søknader. Klage på vedtak skal gå via Fylkesmannen og sluttbehandles av Miljødirektoratet.

Riksantikvaren er rådgivende myndighet i saker som gjelder kulturminner i naturreservatet, og skal underrettes om og gis anledning til å komme med faglige innspill i alle saker som kan berøre disse. Riksantikvaren er kulturminnemyndighet i saker som angår kulturminner i virksomhetsområdene.

Stasjonssjefen er forvaltningens «øyne og ører» på Jan Mayen, og får mye av den praktiske oppfølgingen av naturreservatet som naturoppsynet har i verneområder på fastlandet. Videre får stasjonssjefen gjerne de første forespørslene fra folk som av ulike årsaker ønsker å besøke Jan Mayen, samt kontakten med besøkende når de ankommer.

Stasjonssjefen har ingen direkte rolle som forvaltningsmyndighet for naturreservatet, men kan gi tillatelse til ilandstigning fra båt i spesielle situasjoner når vær eller naturhensyn krever det. Dette er nærmere omtalt i kapittel 3.2.3.

4.2 TILTAK OG SKJØTSEL

Før vernevedtaket ble det gjort en del tiltak for å bedre naturmiljøet, og som per i dag har ført til et bedret naturmiljø på øya. De gjennomførte tiltakene var:

- å få kontroll over den gamle søppelfyllingen og PCB-situasjonen på øya. Det forurensede jordvolumet er ca 670 m³ og anslås å inneholde 13 kg PCB. PCB-nivået er høyt i selve fyllinga, men det har ikke spredd seg ut over øya. Fyllinga er nå lukket og per i dag er det ingen spredning av PCB. Dette overvåkes jevnlig av Forsvarsbygg.
- å innføre kildesortering av søppel og transportere dette til fastlandet for best mulig håndtering. Tidligere ble søppel brent og/eller dumpet på lokale fyllinger.
- å etablere ny oljeforsyning. Tidligere ble oljen tatt på land i Kvalrossbukta og transportert gjennom rørledning til Olonkinbyen. Oljen tas nå på land i Båtvika og

pumpes i direkte opp i oljetankene. Dette fører til få lekkasjer og forurensing sammenlignet med den gamle løsningen.

Jan Mayen naturreservat fremstår som relativt uberørt og med intakte verneverdier. Endringer i verneverdiene knyttet til naturtyper (vegetasjon) er stort sett knyttet til håndterbar, direkte påvirkning som ferdsel og inngrep, og lite til for eksempel endringer i næringsforholdene i havet. Endringer i verneverdier knyttet til naturtyper er derfor i stor grad mulig å gjøre noe med.

Det er i dag relativt dårlig oversikt over de ulike naturtyper som finnes innenfor Jan Mayen naturreservat og tilstanden på disse. For å få en bedre forvaltning er det et ønske om (og behov for) at det gjennomføres en NiN-kartlegging og at denne følges opp gjennom overvåkning. Metodikk for dette er utviklet av Ecofact innenfor virksomhetsområdene og bør i en stor grad være overførbart til naturreservatet.

Det har gjennom mange år vært gjennomført skjøtsels- og restaureringstiltak på kulturminner på Jan Mayen. Camp Margareth, Olsbu, Andersenhytta (bygd kopi), Camp Helene og Polheimen er restaurert de siste årene, og er derfor prioritert også framover. Tilstanden er i dag bra, men det trengs stadig oppsyn og små vedlikeholdstiltak for at de skal holde seg videre. I tillegg er det gjort arbeid på Gamle Metten og Badstuen fra krigen, og den nederlandske minnesteinen ble renovert og flyttet sommeren 2014 for å unngå at den raser ut på grunn av erosjon.

Ut over restaurering av kulturminner, gjennomføres i dag svært få tiltak for å ivareta verneformålet innenfor Jan Mayen naturreservat. Det driver imidlertid på land betydelige mengder søppel på Jan Mayens strender, og det er et sterkt behov for å gjennomføre søppelryddinger her. Dette har også kommet som et innspill fra stasjonen.

Tiltak:

- Søppelrydding på strender. Gjennomføres årlig, rullering mellom strender med størst behov. Behov for midler til gjennomføring av arbeidet, frakt og levering av søppel: kr 30 000,- årlig. Ansvar/gjennomføring: FM, stasjon, kystvakt.
- NiN-kartlegging. Stort behov for å gjennomføre for å få bedre kunnskap om naturtyper og botanikk på Jan Mayen, samt for videre overvåkning. Første kartlegging mest omfattende. Videre overvåkning gjennomføres ved behov, for eksempel hvert 5. eller 10. år. Behov for midler: kr. 400 000,- til nykartlegging i 2017. Ansvar/gjennomføring: FM
- Restaurering/vedlikehold av kulturminner. Gjennomføres ved behov. Per i dag er det behov for å legge gulv i Badstuen og gjøre en jobb på Gamlemetten. Videre må noe vedlikeholdsarbeid gjøres på Polheimen. Behov for midler: Ukjent. Ansvarlig: Riksantikvaren og FM
- Menneskelig slitasje/påvirkning: Kanaliseringstiltak eller andre nødvendige tiltak gjennomføres ved behov. Per i dag ikke noe kjent, men NiN-kartlegging vil være med på å avklare dette. Ansvarlig: FM.

4.3 INFORMASJON

Generelt er det lite offisiell informasjon om Jan Mayen naturreservat og verneverdiene, selv om det finnes noe informasjon på nettsidene til Fylkesmannen, Miljøverndirektoratet, Klima- og miljødepartementet, Riksantikvaren m.fl. Naturreservatet er også omtalt kort i www.naturbase.no, men det er behov for utfyllende informasjon her. Det er ikke utarbeidet informasjonsmateriale som infobrosjyre og informasjonsplakater.

På grunn av sårbar natur, manglende redningstjeneste og manglende plasser for overnatting, er det ikke noe ønske om å utarbeide informasjonsmateriale som stimulerer til

økt besøk på Jan Mayen. Samtidig er det viktig at det finnes informasjon om øya, Jan Mayen naturreservat og de bestemmelser som gjelder. Det er derfor behov for å oppdatere naturbase og utarbeide informasjon på engelsk som legges ut på relevante nettsider. Det er også et stort behov for at verneforskriften oversettes til en engelsk versjon.

Det er ingen tradisjon på Jan Mayen for skilting av natur- og kulturminnelokaliteter på øya. De få turistene som besøker øya kommer enten med turistbåter (organiserte opplegg) eller med private båter, som alle legger til i virksomhetsområdene. Begge disse gruppene fanges i hovedsak opp ved at det er krav om at de melder seg til Stasjonssjefen ved ankomst. Mange vil også ha kontakt med forvaltningsmyndigheten i forkant. Informasjon om regelverk og verneverdier blir da gitt.

Tiltak:

- Utarbeide verneforskrift på engelsk. Gjennomføres i 2016-2017.
Ansvar/gjennomføring: Miljødirektoratet, FM
- Oppdatere naturbase.no. Gjennomføres i 2017. Ansvar/gjennomføring: FM
- Kort info om naturreservatet og verneforskrift på engelsk – til div heimesider.
Gjennomføres fortløpende. Ansvar/gjennomføring: FM, Miljødirektoratet og Riksantikvaren.
- Bidra med informasjon til ny stasjonssjef. Gjennomføres før hvert bytte av stasjonssjef. Ansvar/gjennomføring: FM
- Utarbeide informasjonsbrosjyre om Jan Mayen naturreservat. Gjennomføring: 2018.
Ansvar/gjennomføring: FM

5 Saksbehandling

5.1 LOVGRUNNLAG OG FORVALTNING PÅ JAN MAYEN

Det er gitt en rekke forskrifter til Lov om Jan Mayen av 1930, og i forskrift om administrasjonen av 21. november 1980 ble det fastsatt at sysselmannen på Svalbard tjenestegjør inntil videre som sysselmann på Jan Mayen, med samme «forretningsområde» som i Svalbardloven, unntatt forretningene som politimester, notarius publicus og hjelpedommer. Denne ordning ble endret høsten 1994, slik at arbeidsoppgavene fra 1. januar 1995 har ligget til Fylkesmannen i Nordland, bortsett fra forvaltning av kulturminner som Riksantikvaren har hatt ansvar for. Jan Mayen er imidlertid ikke del av noe fylke, og er heller ikke selv er gjort til noe fylke. Salten tingrett er førsteinstansdomstol og Politimesteren i Salten er ansvarlig politimyndighet på Jan Mayen.

Følgende lover og forskrifter regulerer miljømessige forhold på Jan Mayen:

- Lov om Jan Mayen (1930)
- Forskrift om drivtømmer (1931)
- Forskrift om utførsel av rev fra Jan Mayen (1939)
- Midlertidig forskrift om naturinngrep på Jan Mayen (1971)
- Forskrift om bergverksordning Jan Mayen (1976)
- Forskrift om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen (1978)
- Forskrift om forurensingsloven på Jan Mayen (1997)
- Forskrift til gjennomføring av konvensjon 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) (2002)
- Naturmangfoldloven kap. VII (2009)
- Forskrift om Jan Mayen naturreservat (2010)
- Forskrift om fremmede organismer (2015)

I tillegg finnes det også en rekke forskrifter som regulerer fiske og fangst av skjell rundt Jan Mayen.

5.2 FORVALTNING AV VERNEFORSKRIFTEN

Verneforskriften har som formål å opprettholde den tilstanden som området var i ved fredningstidspunktet, samt å fremme verneformålet.

Forvaltningen av verneområdet skal skje med et langsiktig perspektiv. Dette stiller krav til langsiktig tenkning hos både de daglige brukerne og Fylkesmannen. Forvaltningsplanen for Jan Mayen naturreservat skal etter planen rulleres om 10 år, eventuelt tidligere ved behov.

Med unntak av kapittel VII (paragraf 57-61) gjelder ikke naturmangfoldloven på Jan Mayen. Her gjelder lov om Jan Mayen av 1930 i stedet. Imidlertid vil prinsippene i naturmangfoldlovens paragrafer 8-12 legges til grunn for forvaltningen av Jan Mayen naturreservat også. Disse er kort omtalt i avsnittene under.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Videre skal kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen vektlegges. Kunnskap fra eksisterende rapporter er lagt til grunn i forvaltningsplanen.

Ut fra dagens kunnskap, vil aktivitetene som vil kunne foregå i henhold til verneforskriften, med liten grad av sannsynlighet ha noen særlig negativ innvirkning på artene og naturtypene som ønskes ivaretatt gjennom vernet. Verneforskriften er til hinder for aktiviteter som ble vurdert til å kunne ha negativ påvirkning på verneverdiene. Forvaltningsplanen er utarbeidet innenfor rammen av de restriksjoner som er satt i verneforskriften. Det vurderes at forvaltningsplanen og oppfølging av denne med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene i området.

Naturmangfoldlovens § 9 omhandler føre-var-prinsippet. Der kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand er god og retningslinjene i § 8 anses som oppfylt, tillegges dette prinsippet liten vekt. På Jan Mayen er kunnskapsgrunnlaget varierende, og i en del saker bør dette prinsippet tillegges vekt.

Forvaltningsplanen gir nærmere retningslinjer for aktiviteter som kan tillates i naturreservatet. Vurdering av den enkelte aktivitet opp mot samlet belastning i verneområdet vil være relevant ved vurdering av søknader om dispensasjoner fra verneforskriften. Dette samsvarer med naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, får ikke særlig betydning, ettersom verneforskriften som forvaltningsplanen bygger på legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området. De tiltakene som vil kunne gjennomføres vurderes ikke å ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem.

Prinsippene i § 12 vurderes å være relevante. Prinsippet om beste tilgjengelige teknikker og driftsmetoder vurderes som aktuelt bl.a. i forbindelse med inngrep. Prinsippet om beste lokalisering vurderes som relevant i forbindelse med bl.a. behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes.

Verneforskriftens spesifiserte bestemmelser er omtalt i kapittel 3.2, brukerinteresser. Verneforskriftens § 6, andre ledd sier «Utover tiltak som nevnt i første ledd kan forvaltningsmyndigheten dispensere fra fredningsbestemmelsene i § 4, når vitenskapelige eller særlige grunner for øvrig taler for det». Denne dispensasjonsbestemmelsen er ment for vitenskapelige undersøkelser og som en sikkerhetsventil for særlige tilfeller (tilfeller av stor samfunnsmessig betydning, eventuelt tilfeller som ikke var forutsett under verneplanprosessen). Den skal ikke være en uthuling av verneforskriften. Denne dispensasjonsbestemmelsen er derfor, med unntak av forskning, kartlegging og overvåkning, ikke omtalt i avsnittene som omhandler de ulike brukerinteressene.

Det er viktig å være oppmerksom på at dersom det gis dispensasjon etter denne paragrafen skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

5.3 DISPENSASJONSSØKNADER

Retningslinjer for behandling av saker som angår de ulike brukerinteressene er presentert i kapittel 3.2. Punktene under viser de generelle retningslinjene for all saksbehandling som omhandler Jan Mayen naturreservat.

1. Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes Fylkesmannen i Nordland. Fylkesmannen sender søknader som gjelder kulturminner videre til Riksantikvaren for faglige innspill.
2. Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at det i all saksbehandling blir gjort en samlet vurdering med hensyn til tiltakets virkning på verneverdiene og forholdet til øvrige brukerinteresser.

3. Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal Fylkesmannen og eventuelt Riksantikvaren vurdere om saken skal behandles på nytt med tanke på om vedtaket skal omgjøres, jf forvaltningslovens § 35. Ved grovere brudd bør tiltaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.
4. Disse instansene skal ha kopi av alle vedtak: Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Cyberforsvaret og stasjonssjef.
5. Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes Fylkesmannen i Nordland som foretar den forberedende klagebehandlingen for Miljødirektoratet, jf. forvaltningslovens §§ 32 og 33. Fylkesmannen vurderer om vedtaket bør omgjøres som følge av klagen. Dersom Fylkesmannen opprettholder sitt vedtak skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

5.4 OPPFØLGING AV ULOVLIGHETER – HÅNDHEVING OG SANKSJONER

For å ivareta formålet med opprettelsen av naturreservatet er det viktig at lovverket følges opp og at overtredelser av lovverket blir sanksjonert gjennom illeggelse av straff eller forvaltningsmessige sanksjoner. For å ivareta verneformålet har verneforskriftens §§ 10 og 11 bestemmelser om håndheving og sanksjoner.

Verneforskriftens § 10 omfatter stansing, fjerning eller retting av ulovlig utført arbeid: *Forvaltningsmyndigheten kan gi den ansvarlige pålegg med frist om retting av forhold som er i strid med denne forskrift eller bestemmelser gitt i medhold av denne, herunder forby fortsatt virksomhet. Overholdes ikke fristen kan det fastsettes tvangsmulkt inntil pålegget er gjennomført.*

Etterkommes ikke pålegget, kan forvaltningsmyndigheten la arbeidet utføres på eiers eller brukers bekostning. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Verneforskriftens § 11 omfatter straff, erstatning og inndragning: *Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Medvirkning straffes på samme måte.*

Den som volder skade på fredete kulturminner ved å overtre bestemmelser i denne forskrift, plikter å betale erstatning etter alminnelige ulovfestede regler for økonomisk tap som følge av skaden.

Eventuell fortjeneste på tiltak som følge av brudd på bestemmelser i denne forskrift skal inndras til fordel for statskassen.

Stasjonssjefen har begrenset politimyndighet og gjennomfører oppsynet i praksis. Stasjonssjefen skal reagere med anmeldelse eller informasjon der lovbrudd påtreffes, og rapporterer til forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten har også et selvstendig ansvar for å reagere på lovbrudd som de blir kjent med. Dette kan skje gjennom anmeldelse og/eller forvaltningsmessige reaksjoner fra Fylkesmannen.

6 Rullering av forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen for Jan Mayen naturreservat gjelder for tidsperioden 2015-2025. Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for revidering av forvaltningsplanen, arbeidet med revidering av forvaltningsplanen skal starte senest i 2023.

7 Kilder

7.1 LITTERATUR

- Arnesen, G., Birkeland, I. Beck, P. S. A., Åkra, K., og Søli, G. E. E. 2012. Naturinventering/grunnlagsundersøkelser i virksomhetsområdene på Jan Mayen – Åpningsprosess for petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Jan Mayen. Ecofact rapport 170. 42 s.
- Barr, S. 2015. Jan Mayen – Norges utpost i vest. Øyas historie gjennom 1500 år. 3. opplag. Kolofon. 267 s.
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Verneplan for Jan Mayen – forslag til opprettelse av Jan Mayen naturreservat. Rapport 2007-4. 52 s.
- DNV-GL 2014. Miljørisiko knyttet til potensiell akutt oljeforurensing fra skipstrafikk i havområdene omkring Svalbard og Jan Mayen. Rapport no. 2014-0765, Rev. 0. 57 s.
- Fiskeridirektoratet, 2012. Beskrivelse av fiskeriaktiviteten i fiskerisonen rundt Jan Mayen. Rapport, 8 s.
- Fylkesmannen i Nordland 2000. Miljøhandlingsplan for Jan Mayen år 2000 til 2005. Miljøvernavdelingen. Rapport 2/2000. 45 s.
- Gabrielsen G. W. et al 1997. Natur- og kulturmiljøet på Jan Mayen – med en vurdering av verneverdier, kunnskapsbehov og forvaltning. Meddelelser nr. 144. Norsk Polarinstitut. 127 s.
- Miller, P., Narazaki, T., Isojunno, S., Hansen, R., Kershaw, J., Neves dos Reis, M. and Kleivane, L. 2015. Body Condition and 3S15 Projects: 2015 Jan Mayen Trial Cruise Report. Internal SMRU report available by email from pm29@st-andrews.ac.uk.
- Riksantikvaren 1997. Kulturminneplan for Jan Mayen. 29 s.
- www.jan-mayen.no og www.jan.mayen.no
- www.kystverket.no
- www.nfk.no
- www.ospar.org
- www.regjeringen.no

7.2 LOVER, FORSKRIFTER OG ANDRE FØRINGER

- LOV-1930-02-27 nr 2: Lov om Jan Mayen
- FOR-2010-11-19-1456 Forskrift om fredning av Jan Mayen naturreservat.
- Foredrag til Kongelig resolusjon om opprettelse av Jan Mayen naturreservat

7.3 MUNTlige KILDER OG INNSPILL

- Astrid Lyså og Eiliv Larsen, Norges Geologiske Undersøkelser
- Dag Vongraven, Norsk polarinstitut
- Inger-Lise Sogstad, Samferdselsdepartementet
- Susan Barr, Riksantikvaren
- Torgeir Madsen, Cyberforsvaret.

8 Vedlegg

1. Forskrift om fredning av Jan Mayen naturreservat

Vedlegg 1

Forskrift om fredning av Jan Mayen naturreservat

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 19. november 2010 med hjemmel i lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen § 2. Fremmet av Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet).

Endringer: Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757.

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. Fredning

Øya Jan Mayen er fredet som naturreservat under betegnelsen Jan Mayen naturreservat.

§ 2. Avgrensning og omfang

Det fredete området omfatter;

- hele øya, med unntak av et virksomhetsområde på østsiden av øya (Olonkinbyen, den meteorologiske stasjonen og flyplassen), samt et mindre område i Kvalrossbukta på vestsiden av øya
- tilliggende territorialfarvann med unntak av et marint areal i og 500 meter utenfor Båtvika.

Naturreservatet utgjør ca. 375 km² landareal og ca. 4315 km² marint areal.

Grensen for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:330 000 og 1:25 000, datert Klima- og miljødepartementet november 2010. Knekkpunktene for naturreservatet skal koordinatbestemmes.

Fredningsforskriften med kart skal oppbevares hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning, hos Riksantikvaren og i Klima- og miljødepartementet.

0 Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757 (i kraft 1 jan 2014).

§ 3. Formål

Formålet med fredningen er å bevare en tilnærmet uberørt arktisk øy og tilgrensende sjøområder, inkludert havbunnen, med særegent landskap, aktive vulkansystemer, spesiell flora og fauna og mange kulturminner, herunder spesielt sikre;

- øyas storslåtte og unike landskap
- øyas egenartede vulkanske bergarter og landformer
- øya som et meget viktig leveområde for sjøfugl
- den nære sammenhengen mellom livet i havet og på land
- den særegne økologien som utvikles på isolerte øyer
- det historiske perspektivet som kulturminner fra alle hovedepokene i Jan Mayens historie representerer
- øya og tilliggende marint areal som et referanseområde for forskning.

Kapittel II. Fredningsbestemmelser

§ 4. Landskap, naturmiljø, flora, fauna, kulturminner, ferdsel og forurensning

1. Landskap, naturmiljø og kulturminner

1.1. Det må ikke iverksettes virksomhet som kan påvirke landskap, naturmiljø eller kulturminner som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, herunder tankanlegg, og faste innretninger, herunder antenner, hensetting av brakker og lignende, fremføring av ledninger og kabler, uttak, oppfylling, flytting og lagring av masse, fjerning av drivtømmer, planering, anlegg av vei, kai, landingsplass, bruk av fiske- og fangstredskaper som kan skade havbunnen, drenering og annen form for tørrlegging, boring, sprengning eller lignende og uttak av mineraler eller olje.

1.2. Ingen må skade, grave ut, flytte, fjerne, forandre, tildekke, skjule eller skjemme fredet løst eller fast kulturminne eller sette i gang tiltak som kan medføre fare for at slikt skjer.

1.3. Bestemmelsen i pkt. 1.1 er ikke til hinder for;

- bruk av tillatte fiske- og fangstredskaper i sjøen med unntak av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen
- nødvendig vedlikehold av eksisterende vei mellom Olonkinbyen/Flyplassen og Kvalrossbukta
- nødvendig vedlikehold av eksisterende vei/kjørespor mellom Trongskarkrysset og Gamle Metten
- bruk av drivtømmer til vedlikehold av og brensel til eksisterende hytter på øya og til mindre bål på stedet.

2. Planter og dyr

2.1. Dyr, planter og andre levende organismer er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse av enhver art som ikke skyldes tillatt ferdsel.

2.2. Plante- eller dyrearter, herunder genmodifiserte arter og former, må ikke innføres eller utsettes.

2.3. Bestemmelsen i pkt. 2.1 er ikke til hinder for;

- høsting av viltlevende marine ressurser i henhold til regler gitt av Fiskeri- og kystdepartementet. Unntaket gjelder ikke bruk av redskaper som kan gi vesentlig skade på havbunnen.

3. Kulturminner

3.1. Definisjoner

I denne forskrift forstås med;

Kulturminne: Alle spor etter menneskelig virksomhet i det fysiske miljøet, herunder transportmidler, byggverk og anlegg av enhver art.

Fast kulturminne: Kulturminne som er fysisk knyttet til grunnen eller til en bestemt lokalitet.

Løst kulturminne: Kulturminne som ikke er fast kulturminne.

3.2. Automatisk fredete kulturminner er;

- faste kulturminner fra 1945 eller tidligere, herunder fly- og båtvrak

- løse kulturminner fra 1945 eller tidligere, når de kommer for dagen tilfeldig, ved undersøkelse, utgraving eller på annen måte
- Gamle Metten-anlegget med tilhørende inventar og utstyr
- spor etter menneskegraver av alle slag, herunder kors og andre gravmarkeringer, minnesmerker og bein og skjelettrestrester
- hvalbein og skjelettrestrester på tidligere slakteplasser for hval.

Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfelle hva som er fredet fast og løst kulturminne og kan oppheve fredningen av bestemte kulturminner.

3.3. Er det fare for forfall, eller har eier/bruker påført et fredet kulturminne skade, kan forvaltningsmyndigheten pålegge eier eller bruker å gjennomføre tiltak for å motvirke forfall eller gjenopprette skaden. Etterkommes ikke pålegget, kan forvaltningsmyndigheten la arbeidet utføre på eiers eller brukers bekostning. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

3.4. Fredete løse kulturminner er statens eiendom når det synes klart at det ikke lenger er rimelig mulighet til å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

Forvaltningsmyndigheten kan overlate kulturminnet helt eller delvis til finneren.

4. Ferdsl (ikke-motorisert og motorisert)

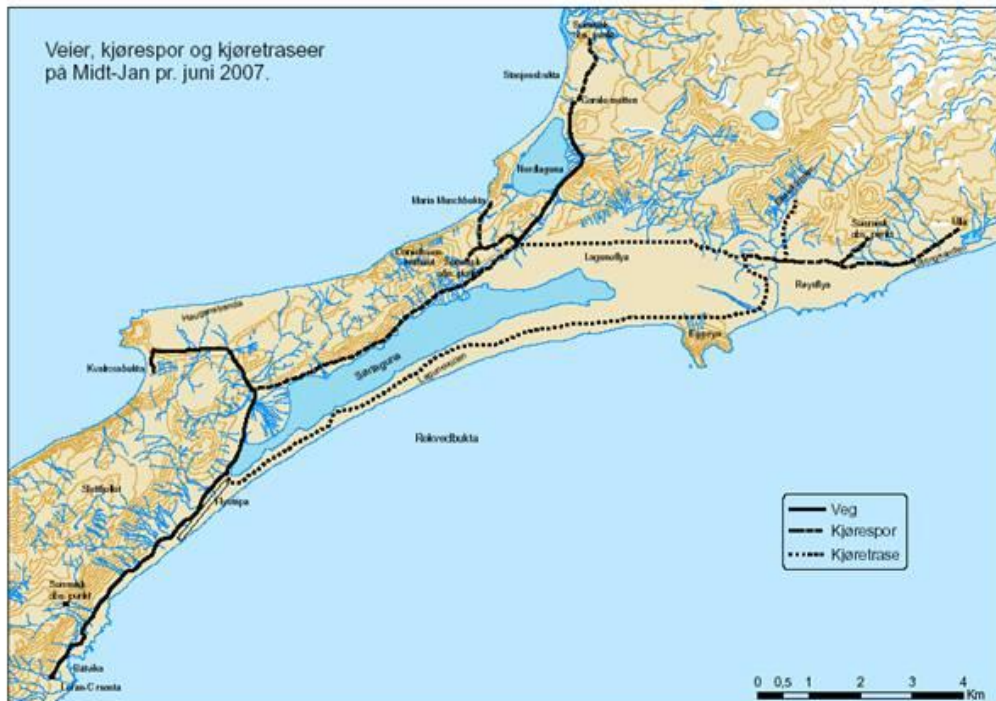
4.1. All ferdsel skal foregå på en måte som ikke skader eller på annen måte forringer naturmiljøet eller kulturminner eller fører til unødig forstyrrelse av dyreliv.

4.2. Teltning og leiropphold er kun tillatt for stasjonens ansatte og deres besøkende.

4.3. Ilandsetting av personer fra båt er ikke tillatt innenfor naturreservatet. Stasjonssjefen kan i særlige tilfeller gi tillatelse til ilandsetting innenfor reservatet.

4.4. Landing med luftfartøy er forbudt i naturreservatet. I tiden fra og med 1. april til og med 31. august er det, utover det som er nødvendig for atkomst til virksomhetsområdene, forbudt å fly nærmere enn 1 nautisk mil fra konsentrasjoner av fugl og pattedyr. I samme periode er det forbudt å bruke skipsfløyte, løsne skudd eller på annen måte forårsake kraftig støy i eller innen en avstand av 1 nautisk mil fra fuglefjell.

4.5. Bruk av motorkjøretøy til lands er kun tillatt med stasjonens transportutstyr i kjørespor og på veier som er avmerket på kartet nedenfor.

4.6. Bestemmelsen i 1.1 og 4.5 er ikke til hinder for bruk av alternative spor i forbindelse med nødvendig nyttekjøring, når eksisterende vei eller kjørespor som vist på kart midlertidig er satt ut av drift grunnet spesielle vær- eller vindforhold.

4.7. Bestemmelsen i 4.5 er ikke til hinder for ferdsel i terrenget med snøscooter eller bandvogn på frossen og snødekt mark;

- ved transport av forsyninger til stasjonen, dersom værforholdene medfører at skip må anløpe annet sted ved øya enn i Båtvika,
- ved inspeksjon og vedlikehold av installasjoner,
- ved transport i forbindelse med vedlikehold og frakt av brensel og forsyninger til eksisterende veiløse hytter,
- ved kjøring til hyttene for helgeturer og lignende som rekreasjon for ansatte ved stasjonen.

4.8. Forvaltningsmyndigheten kan ved forskrift forby/regulere enhver ferdsel i hele eller deler av naturreservatet, dersom det anses nødvendig for å unngå forstyrrelse av dyrelivet eller slitasje på vegetasjon eller kulturminner.

5. Forurensning

5.1. All forurensning til luft, vann eller grunnen som medfører eller kan medføre skade eller ulempe for miljøet er forbudt med unntak av forurensning som skyldes tillatt motorisert ferdsel og tillatte utslipp fra virksomhetsområdene.

5.2. Det er forbudt å etterlate eller tømme avfall.

5.3. Stoffer og gjenstander som kan skade planter og dyr, som er skjæmmende eller som kan medføre fare for forurensning må ikke lagres eller etterlates.

Kapittel III. Unntak og dispensasjoner

§ 5. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 4 er ikke til hinder for;

- Utrykning for brann-, politi- eller redningstjeneste, militær operativ virksomhet og oppsyn eller tilsyn med verneområdet.
- Undersøkelser, skjøtsel og vedlikehold av kulturminner.

Forvaltningsmyndigheten har rett til og kan gi andre tillatelse til å søke etter, grave frem, granske og dokumentere fredete kulturminner.

§ 6. Dispensasjoner

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til;

- ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger
- gjenoppbygging av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturkatastrofe
- uttak av grus fra et område i Trongskaret (Blåsåsen)
- anlegg langs veien mellom Kvalrossbukta og Båtvika knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene
- anlegg på sjøbunnen knyttet til aktivitet innenfor virksomhetsområdene
- etablering av navigasjonshjelpemidler og romrelatert bakkeinfrastruktur
- tiltak som ivaretar særskilte behov i forbindelse med rekreasjon hos stasjonens ansatte.
- tiltak som kan virke inn på fredete kulturminner.

Utover tiltak som nevnt i første ledd kan forvaltningsmyndigheten dispensere fra fredningsbestemmelsene i § 4, når vitenskapelige eller særlige grunner for øvrig taler for det.

Viser det seg først når et tiltak er i gang at det kan virke inn på et fredet kulturminne, skal forvaltningsmyndigheten varsles umiddelbart og arbeidet stanses. Forvaltningsmyndigheten avgjør snarest mulig om tiltaket kan fortsette og vilkårene for det.

Kulturminnefunn som kommer frem ved undersøkelser, utgravning eller andre tiltak i naturreservatet, skal dokumenteres og konserveres på tiltakshaverens regning, om ikke annet blir bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Dispensasjon som nevnt i første og annet ledd kan bare gis dersom det omsøkte tiltak ikke strider mot fredningsforskriftens formål eller ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

I en dispensasjon skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for miljøet, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Kapittel IV. Forvaltning og saksbehandling

§ 7. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak for å fremme formålet med fredningen. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for gjennomføring av slike tiltak. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning etter samråd med Riksantikvaren.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Klima- og miljødepartementet fastsetter forvaltningsmyndighet etter denne forskrift og utpeker hvem som skal føre tilsyn med naturreservatet.

0 Endret ved forskrift 19 des 2013 nr. 1757 (i kraft 1 jan 2014).

§ 9. Saksbehandling

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker gjelder for denne forskriften så langt det passer.

Kapittel V. Håndheving, sanksjoner og ikrafttredelse

§ 10. Stansing, fjerning eller retting av ulovlig utført arbeid

Forvaltningsmyndigheten kan gi den ansvarlige pålegg med frist om retting av forhold som er i strid med denne forskrift eller bestemmelser gitt i medhold av denne, herunder forby fortsatt virksomhet. Overholdes ikke fristen kan det fastsettes tvangsmulkt inntil pålegget er gjennomført.

Etterkommes ikke pålegget, kan forvaltningsmyndigheten la arbeidet utføres på eiers eller brukers bekostning. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11. Straff, erstatning og inndragning

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Medvirkning straffes på samme måte.

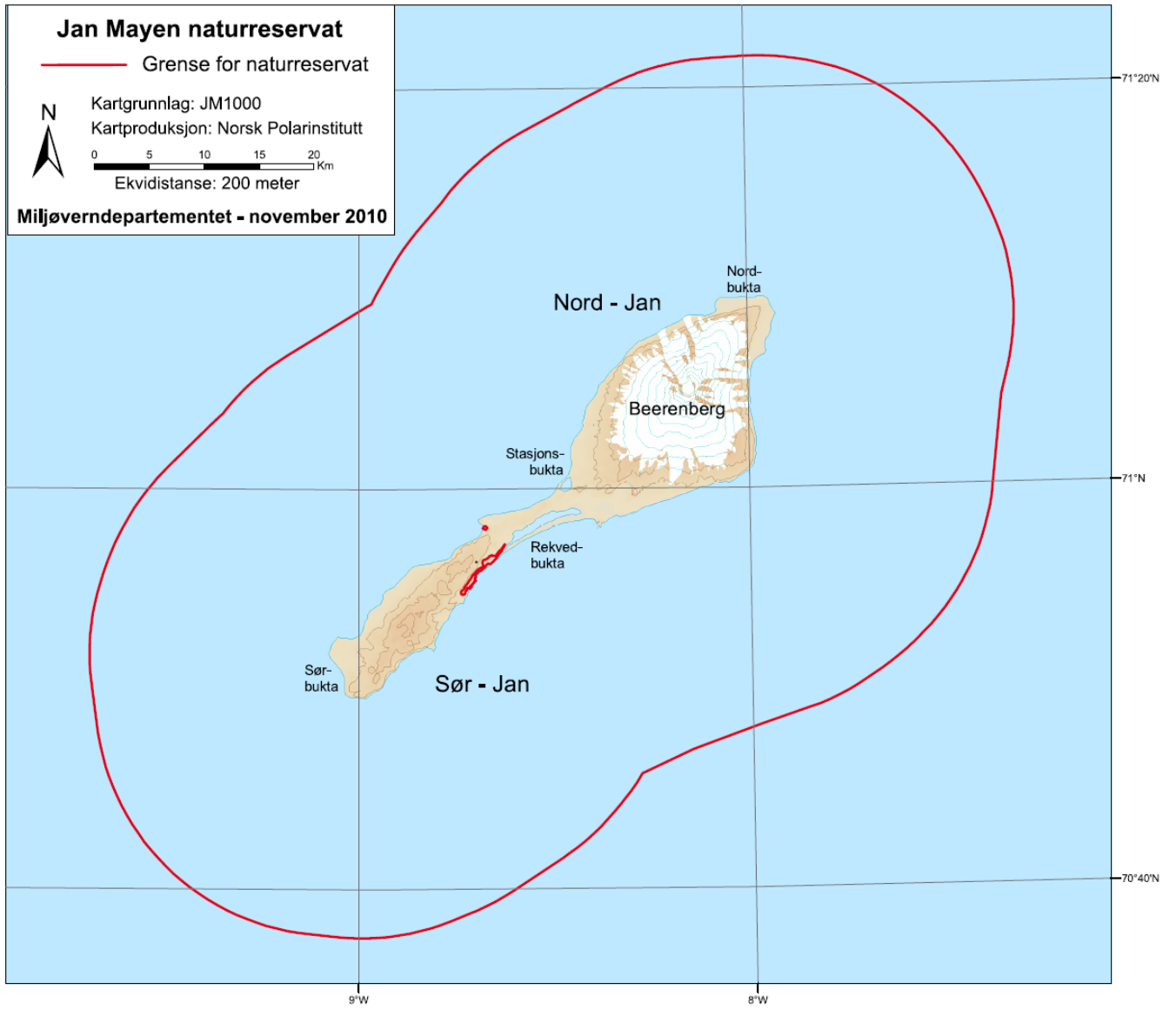
Den som volder skade på fredete kulturminner ved å overtre bestemmelser i denne forskrift, plikter å betale erstatning etter alminnelige ulovfestede regler for økonomisk tap som følge av skaden.

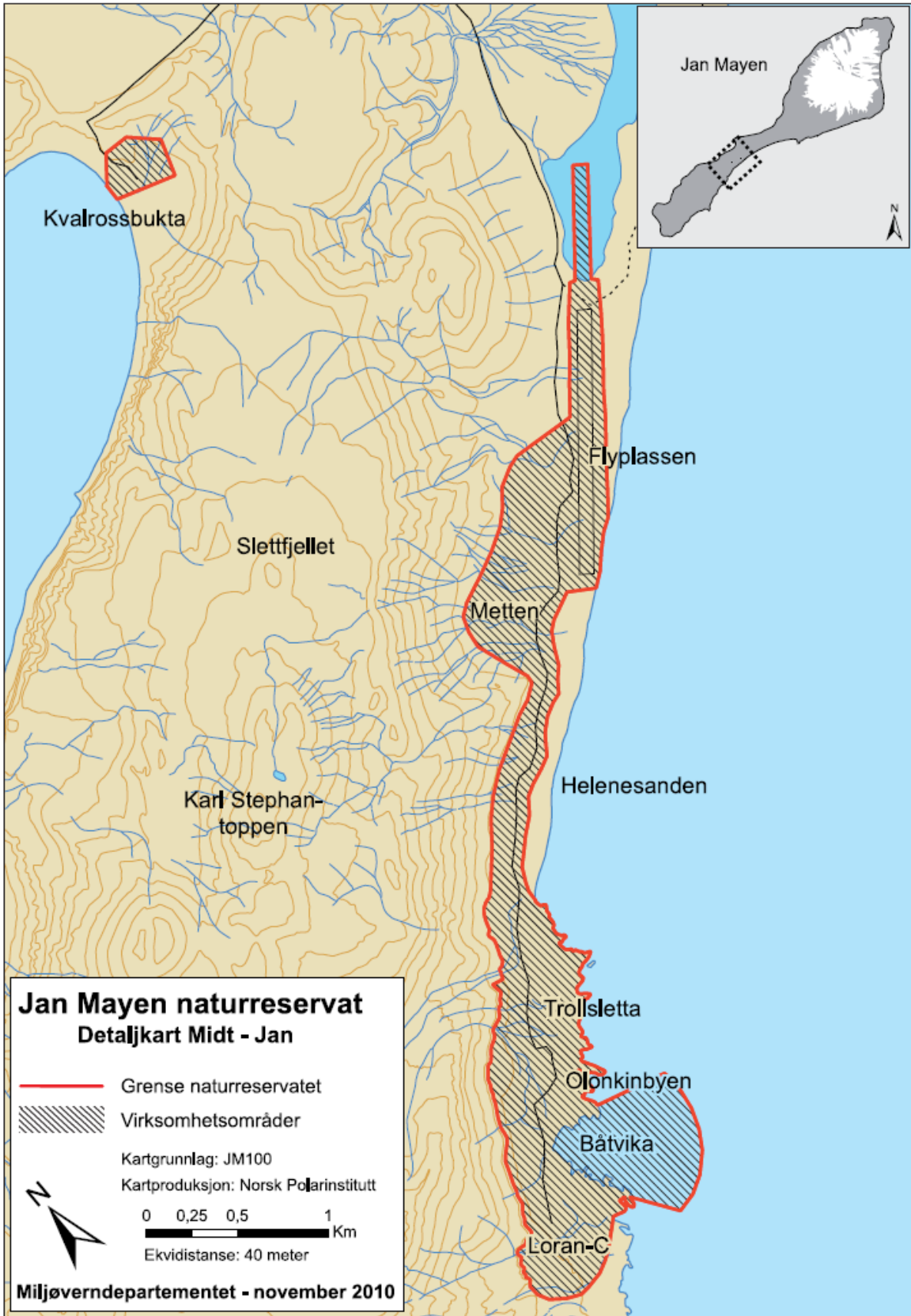
Eventuell fortjeneste på tiltak som følge av brudd på bestemmelser i denne forskrift skal inndras til fordel for statskassen.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 21. juni 1974 nr. 8792 om fredning av kulturminner på Jan Mayen.

Vedlegg. Kart

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnpost@fylkesmannen.no

www.fmno.no

www.twitter.com/FMNordland || www.facebook.com/FylkesmannenNO

ISBN nummer: